

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Šafář

**Trestněprávní ochrana nezávislého a nestranného výkonu
soudnictví**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. dubna 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 150 064 znaků včetně mezer.

Jan Šafář

V Praze dne 20. dubna 2020

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu diplomové práce JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc., za inspirativní vedení mé diplomové práce a podnětné připomínky, které bezesporu přispěly k rozvoji mého kritického myšlení. Dále děkuji své rodině a přátelům za trpělivost a pochopení při zpracování této práce i za podporu během celého studia.

Obsah

1	ÚVOD	6
2	ZAKOTVENÍ NEZÁVISLÉHO A NESTRANNÉHO VÝKONU SOUDNICTVÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	8
2.1	POSTAVENÍ A CHARAKTERISTIKA SOUDNÍ MOCI V NAŠEM PRÁVNÍM ŘÁDU	8
2.2	POJMY NEZÁVISLOST A NESTRANNOST SOUDNICTVÍ	9
2.3	ZÁRUKY NEZÁVISLOSTI A NESTRANNOSTI SOUDNICTVÍ	11
2.3.1	<i>Nesesaditelnost</i>	12
2.3.2	<i>Nepřeložitelnost a neodvolatelnost</i>	12
2.3.3	<i>Morální integrita</i>	13
2.3.4	<i>Inkompatibilita a omezení výdělečné činnosti</i>	13
2.3.5	<i>Trestní imunita</i>	14
2.3.6	<i>Vázanost zákonem</i>	15
2.3.7	<i>Hmotné zajištění</i>	15
2.3.8	<i>Ustanovování soudců</i>	16
2.3.9	<i>Zásada zákonného soudce</i>	16
2.3.10	<i>Střet zájmů a majetková přiznání</i>	17
2.3.11	<i>Veřejnost soudního jednání</i>	17
2.3.12	<i>Poskytování informací z oblasti výkonu soudnictví a náhrada škody</i>	18
2.3.13	<i>Specifická pracovněprávní úprava</i>	18
3	SOUDCE JAKO PACHATEL TRESTNÉHO ČINU	20
3.1	OBECNÉ POJEDNÁNÍ O SOUDCI V TRESTNÍM PRÁVU	20
3.2	ZNEUŽITÍ PRAVOMOCI ÚŘEDNÍ OSOBY DLE § 329 TZ	23
3.3	PŘIJETÍ ÚPLATKU DLE § 331 TZ	24
3.4	MAŘENÍ ÚKOLU ÚŘEDNÍ OSOBY Z NEDBALOSTI DLE § 330 TZ	27
4	SOUDCE JAKO PŘEDMĚT ÚTOKU	29
4.1	PODPLACENÍ DLE § 332 TZ	29
4.2	NEPŘÍMÉ ÚPLATKÁŘSTVÍ DLE § 333 TZ	31
4.3	ZASAHOVÁNÍ DO NEZÁVISLOSTI SOUDU DLE § 335 TZ	33
4.4	NÁSILÍ PROTI ORGÁNU VEŘEJNÉ MOCI DLE § 323 TZ, NÁSILÍ PROTI ÚŘEDNÍ OSOBE DLE § 325 TZ	36
4.5	VYHROŽOVÁNÍ S CÍLEM PŮSOBIT NA ORGÁN VEŘEJNÉ MOCI DLE § 324 TZ, VYHROŽOVÁNÍ S CÍLEM PŮSOBIT NA ÚŘEDNÍ OSOBU DLE § 326 TZ	38
5	NEZÁVISLOST A NESTRANNOST SOUDCE V TRESTNÍM ŘÁDU	41
6	KONTROLA ČINNOSTI SOUDCŮ, ODPOVĚDNOST SOUDCŮ A KÁRNÉ ŘÍZENÍ	48

7	NESTRANNOST A NEZÁVISLOST SOUDCE MIMO JEDNACÍ SÍŇ, SOUKROMÁ SFÉRA SOUDCE	55
8	EXKURZ DO VYBRANÝCH INSTITUTŮ PROBLEMATIKY V ANGLICKÉM PRÁVNÍM SYSTÉMU.....	60
9	ZÁVĚR	65
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	ABSTRAKT	73
	ABSTRACT	75

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je trestněprávní ochrana nezávislého a nestranného výkonu soudnictví. Problematikou jsem se zabýval o to intenzivněji, neboť mám zájem po ukončení studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy pracovat v justici. Dané téma je zajímavé i pro akademické kruhy a stává se i tématem ve sdělovacích prostředcích. Garancí nezávislosti a nestrannosti je celá řada, v diplomové práci uvádím alespoň jejich základní výčet a stručný komentář k nim. Věnuji se podrobně rozboru trestněprávních garancí ochrany nezávislého a nestranného výkonu soudnictví, na problematiku však nazírám v širším kontextu se zárukami ústavněprávními, jež společně se zárukami trestněprávními spadají do jedné množiny. Pokládám otázku, zda tyto záruky jsou dostatečné a všímám si i současných trendů v legislativě týkajících se zpracované problematiky.

Soudce může vystupovat v trestním právu v různých rolích. Může být pachatelem trestného činu, tzv. pravého zvláštního deliktu, kdy postavení soudce při splnění určitých podmínek bude nezbytné pro naplnění základní skutkové podstaty, příkladem budiž trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby či přijetí úplatku. Soudce pak může vystupovat i jako pachatel tzv. zvláštního deliktu nepravého, kdy okolnost, že soudce je úřední osobou, pouze kvalifikuje trestný čin a jde o tzv. okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Soudce ale také může vystupovat jako předmět útoku. Těmto trestným činům se věnuje především hlava X. zvláštní části trestního zákoníku. Ochranu soudcovské činnosti a výkonu soudnictví ale můžeme vysledovat i v jiných skutkových podstatách, jako například u trestného činu vraždy. Ve své práci mapuji jednotlivé trestné činy, kde soudce vystupuje jako pachatel či osoba, proti níž útok směřuje.

Práce také reflektuje záruky nezávislosti a nestrannosti v trestním řádu a věnuje se tudíž i institutu vyloučení soudce v trestním řízení, tedy institutu podjatosti soudce při studiu četné judikatury s tím související.

Soudci rozhodují o právech a povinnostech osob, tato práce je náročná a zodpovědná, a tudíž je veřejným zájmem společnosti na vysoké požadavky kladené na soudce, aby tento rozhodoval spravedlivě, objektivně, nezištně a nedopouštěl se porušování svých pracovních povinností. Práce rozebírá základní principy kárného řízení se soudci, což je vlastně jediný způsob, jak lze soudce postihnout za jeho profesní pochybení, neboť v našem právním řádu je zakotven model odpovědnost státu (i když s regresní náhradou).

Soudce má povinnost vykonávat svou funkci svědomitě a v občanském životě se chovat tak, aby nebyla podryta nebo ohrožena důstojnost soudcovské funkce a nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Je proto samozřejmé, že práce se věnuje i soukromé sféře soudce. Ať už jde o vedlejší činnosti soudce, jako například snaha být činný i v oblasti kultury, tak o problém setkávání se s osobami, které se nějakým způsobem účastní sporu, který soudce vede a řada dalších problémů, které v praxi nastávají a judikatura nastavuje limity pro tuto soukromou sféru soudce.

Poslední kapitolu jsem věnoval exkurzu do vybraných institutů z výše zmíněné problematiky v anglickém právním řádu při využití faktu, že jsem strávil akademický rok na univerzitě v Durhamu ve Velké Británii. Uvádím jak záruky nezávislosti soudnictví v tamějším právním řádu, tak zmiňuji protikorupční legislativu. Věnuji se ale i tématům diskutovaným v britských akademických kruzích o tom, jak zlepšit výkon nezávislého a nestranného soudnictví. Jde sice o vzdělávání soudců o tzv. implicit bias a společenskou diskuzi o rozmanitosti personálního složení soudů. Bude-li práce sloužit jako určitý úhel pohledu na problémy spojené s postavením soudce nejen z pohledu trestního práva, pak tato práce splnila svůj účel.

2 Zakotvení nezávislého a nestranného výkonu soudnictví v právním řádu České republiky

2.1 Postavení a charakteristika soudní moci v našem právním řádu

„Stát musí být přece takový – a takovým ho udělá nestrannost soudců – aby provinilci nikdy nechyběl žalobce a člověku nevinnému, aby žalobce nemohl uškodit.“

Marcus Tullius Cicero

*Česká republika je demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*¹ Pro právní stát je typická ochrana práv soudní mocí², aby však tato ochrana byla zaručena, je nutné zde mít nezávislé soudy.

Ústavodárce stanovuje, že *lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.*³ Idea zakotvení soudní moci je dále rozvinuta především v hlavě čtvrté Ústavy, kde je v úvodu stanoveno, že *soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.*⁴

Samotné atributy nezávislosti a nestrannosti vyplývají i z mezinárodních dokumentů, například z Všeobecné deklarace lidských práv⁵, ale i ze závazných mezinárodních smluv jako z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.⁶

¹ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 1 odstavec 1.

² Článek 4 tamtéž; „Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“

³ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 2 odstavec 1.

⁴ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 81 odstavec 1.

⁵ Čl. 10 Všeobecné deklarace lidských práv: „Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu.“

⁶ Čl.14 bod 1., znění je naprosto totožné s čl. 10 Všeobecné deklarace lidských práv.

Právo každého na projednání věci před nezávislým a nestranným soudem zaručuje též článek 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, které je zde zařazeno pod právo na spravedlivý proces.⁷

Princip nezávislosti soudů patří mezi základní ústavní principy, který můžeme zařadit, jak pod princip dělby moci, tak princip právního státu. Lze totiž vyjít z idey, že není právního státu bez nezávislých soudů.⁸ Samotný požadavek nezávislosti soudů opírá zákonodárce o historickou zkušenost, kdy soudní moc vykonávaná zákonodárným sborem či vládou se nakonec zvrhla v tragickou diktaturu, jako v případě jakobínské diktatury v době velké francouzské buržoazní revoluce.⁹ Podle Wintra má princip nezávislosti soudů zabránit tomu, aby zde byl „zákonodárce, soudce a kat v jedné osobě“.¹⁰

Ústavní soud navíc ve své judikatuře potvrdil, že princip nezávislosti soudnictví patří mezi podstatné náležitosti demokratického právního státu. Jakákoliv změna nezávislosti soudů by byla nepřípustná ve smyslu článku 9 odst. 2 Ústavy.¹¹

2.2. Pojmy nezávislost a nestrannost soudnictví

Nezávislost a nestrannost soudní moci jsou její nezbytné atributy, bez nichž by nebyla splněna záruka rovnosti a právní jistoty v demokratické společnosti.¹² Nezávislost soudů znamená hlavně její oddělení od ostatních složek státní moci a politického systému. Celkově je ale tato institucionální nezávislost podle mého názoru problematizována způsobem výběru soudců, kdy osoby vhodné pro soudcovskou funkci jsou vybíráni mocí výkonnou a úplná institucionální nezávislost tak není dodržena.

⁷ Podobně čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁸ WINTR, J. Principy českého ústavního práva. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 118 s.

⁹ Podobně tzv. Noc dlouhých nožů v Německu především z 29.6. na 30.6.1934.

¹⁰ WINTR, J. Principy českého ústavního práva. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 118 s.

¹¹ Potvrdil i nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 23/09 ze dne 15. 5. 2012 (N 101/65 SbNU 345; 245/2012 Sb.).

¹² Nález sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002 (N 78/26 SbNU 273; 349/2002 Sb.).

Nezbytné je rozlišit nezávislost soudu a nezávislost soudce. Pokud hovoříme o nezávislosti soudu, jde především o institucionální samostatnost soudu, zatímco u nezávislosti soudce jde o postavení osoby, prostřednictvím které soud plní své úkoly. Ačkoliv jsou tyto pojmy rozlišovány, jejich vztah je souvztažný, neboť nemůže být nezávislý soud bez nezávislého soudce, a naopak.¹³

Požadavek nezávislosti a nestrannosti soudce zakazuje ovlivňovat soudce v jeho rozhodování jak zákonodárci, tak představiteli moci výkonné, tak i jiné fyzické osobě.¹⁴ Nezávislost však nemůžeme zaměňovat s libovůlí soudce, neboť soudce je při své rozhodovací činnosti vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, které jsou součástí právního řádu. Požadavek nezávislosti zákonodárce nevznesl jen na soudce, ale také na osoby, které se na výkonu soudnictví podílejí, na přísedící.¹⁵

Smysl nezávislosti vidím především v zaručení objektivního posouzení skutkového stavu soudem, subjektem, který není ani s jednou stranou řízení. Vystupuje jako nezúčastněný třetí a je jaksi „nad stranami“, rozhoduje tak nezájatě a neosobně.

Nestrannost soudce znamená, že při rozhodování nesmí mít žádný vztah k věci, která je předmětem řízení, k účastníkům a k jejich zástupcům.¹⁶ Nestranný může být soudce jen tehdy, je-li nezávislý a naopak.

Koncepce nezávislosti a nestrannosti se navíc jako jakási nit' line jednotlivými procesními právními předpisy, například správní právo vyžaduje, aby soudní přezkum vykonávaly nezávislé soudy, které jsou odděleny od orgánů, které vydaly napadnutý správní akt, jinak by soud byl při přezkoumávání zákonnosti aktů vlastně soudcem ve vlastní při. V trestních předpisech je zase patrné oddělení trestního soudnictví od státní žaloby, jinak by

¹³ HENDRYCH, D., SVOBODA, C. a kol.: Ústava České republiky. Komentář. Praha: C.H. Beck, 1997, s. 131.

¹⁴ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktuální vydání. Praha: Leges, 2015, 959 s.

¹⁵ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, § 79 odstavec 1.

¹⁶ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. Ústavní systém České republiky. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 211 s.

šlo o soud inkviziční, který by obžalovaného stavěl do nevýhodného a nespravedlivého procesního postavení.¹⁷

Opakem nestrannosti soudce je jeho podjatost, tedy neschopnost posuzovat věc objektivně. Tento požadavek na nestranného soudce je reflektován v procesním institutu vyloučení konkrétního soudce z rozhodování konkrétní věci pro podjatost, respektive pro poměr k věci, účastníkům, nebo jeho zástupcům. V institutu vyloučení pro podjatost se výrazně projevuje římskoprávní zásada *nemo iudex in causa sua*¹⁸.

Právní úprava tohoto institutu je fragmentární, je nutné ji hledat v jednotlivých procesních předpisech¹⁹. Účast takového soudce na rozhodování by mimo jiné způsobila zmatečnost řízení a založila důvod pro uplatnění řádných a mimořádných opravných prostředků.

2.3 Záruky nezávislosti a nestrannosti soudnictví

*„Garance nezávislosti soudců jsou koncipovány nikoli jako soudcovská privilegia, ale ve prospěch těch, k ochraně jejichž práv byly soudy zřízeny.“*²⁰

Zajistit nezávislost soudní moci vyžaduje především stanovit takové podmínky, aby soudce byl při rozhodování vázán toliko zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, nikoliv jinými příkazy a nebyl tak při rozhodování ovlivňován. Nestrannost pak zajišťuje institut podjatosti soudce.²¹ Těžištěm této práce je rozbor trestněprávní ochrany nezávislého a nestranného výkonu soudnictví, na tomto místě však zkoumaný problém zařazuji do širšího kontextu a uvádím i jiné záruky, zpravidla ústavněprávní, které s tématem práce spadají do jedné množiny.

¹⁷ WINTR, J. Principy českého ústavního práva. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 192 s.

¹⁸ Nikdo nemůže být soudcem ve své vlastní věci.

¹⁹ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, § 8; zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, § 36; zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 30; zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 14.

²⁰ Nález sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 (N 188/58 SbNU 663; 269/2010 Sb.).

²¹ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 959 s.

2.3.1 Nesesaditelnost

Zánik funkce soudce je taxativně vymezený v zákoně o soudech a soudcích²², vzhledem k obsahu této diplomové práce vyzdvihují zánik funkce dnem právní moci rozhodnutí, kterým mu bylo uloženo kárné opatření odvolání z funkce soudce.²³ Jestliže soudce závažným způsobem porušil své soudcovské povinnosti, může být na návrh ministra spravedlnosti pravomocným rozhodnutím kárného soudu odvolán z funkce.²⁴ Zákon o soudech a soudcích navíc zná institut dočasného zproštění výkonu funkce soudce. Ministr spravedlnosti může dočasně zprostit výkonu funkce soudce, pouze však ze zákonných důvodů.²⁵

2.3.2 Nepřeložitelnost a neodvolatelnost

*Soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.*²⁶ Zákon, který upravuje kárnou odpovědnost soudců je zákon č.7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Zákon o soudech a soudcích naproti tomu upravuje přidělování a překládání soudců k jinému soudu s jejich souhlasem.²⁷

²² Zákon č.6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, § 94.

²³ Zákon č.6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, § 94 e).

²⁴ GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V. Ústavní systém České republiky. 5 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 231 s.

²⁵ Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, § 99-101.

²⁶ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 82 odstavec 2.

²⁷ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 957 s.

2.3.3 Morální integrita

Soudcem by měl být absolvent rozhodný²⁸ a uvážlivý²⁹. Lze shrnout, že případy, kdy jednání soudců zakládá trestněprávní konsekvence, jsou výjimečné, neboť za posledních 10 let bylo trestně stíháno jen asi 7 soudců.³⁰

Pozitivně vnímám také určitou preventivní snahu zajistit morální integritu i při výběru budoucích soudců, kteří se podrobují tzv. psychologicko-diagnostickému vyšetření, kde se mj. zkoumají i sklony k podvádění, porušování pravidel, zralost osobnosti atd.³¹

2.3.4 Inkompatibilita a omezení výdělečné činnosti

Funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu, ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě.³² Právě posledně zmíněný prvek výčtu indikuje demonstrativní výčet, funkcí ve veřejné správě může být například členství ve vládě, úřadu, nepatří sem však logicky funkce předsedy či místopředsedy soudu. Zákon o soudech a soudcích rozšiřuje inkompatibilitu funkce soudce dále na funkce v orgánech místní samosprávy, a dále zakazuje jiné placené funkce a jiné výdělečné činnosti, s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké. Tyto činnosti však může soudce vykonávat jen v případě, že tím nenaruší důstojnost soudcovské funkce nebo neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.³³

Cílem inkompatibility má být především dodržení dělby moci ve státě a zároveň nutnost věnovat se naplno bezesporu náročné soudcovské profesi a zabránit tak kumulaci funkcí.

²⁸ *Soudce musí být rozhodný a zároveň uvážlivý* [online]. Praha: Media Network, 2014 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/09/ivana-svehlova-soudce-musi-byt-rozhodny-a-zaroven-uvazlivy/>.

²⁹ Některé morální hodnoty, které zákonodárce po soudci požaduje, jsou zmíněny ve slibu, který soudce skládá do rukou prezidenta republiky podle zákona č.6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích, §62 odst. 1.

³⁰ *Postavení soudce, nezávislost a odpovědnost* [online]. ATLAS consulting, 2016 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/postaveni-soudce-nezavislost-a-odpovednost>.

³¹ Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.7/2017, ze dne 23.11.2017, č.j. 1002/2015-LO-SP, § 15.

³² Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 82 odstavec 3.

³³ Zákon č.6/2002 Sb., o soudech a soudcích, § 85.

Pojetí jiné výdělečné činnosti je dle autora práce koncipováno dobře, soudci umožňují další osobní rozvoj ve vzdělání, výchovu nové generace právníků či publikační činnost k problematice, které se soudce věnuje a může upozornit i na problémy při aplikaci práva v praxi tímto způsobem. Problém často nastává v určení mezí, kdy se ještě jedná o uměleckou činnost narušující důstojnost soudcovské funkce. Nelze a priori sdělit, které činnosti jsou zakázané, k problematice je řada judikátů i stanovisek Soudcovské unie. Více k soukromé sféře soudce uvádím v kapitole 7.

2.3.5 Trestní imunita

*Pro činy spáchané při výkonu funkce soudce nebo v souvislosti s výkonem této funkce lze soudce trestně stíhat nebo vzít do vazby jen se souhlasem prezidenta republiky.*³⁴ Imunita soudců Ústavního soudu na rozdíl od soudců obecných soudů vyplývá přímo z Ústavy.³⁵ Soudce se tak při výkonu své činnosti dopustí například trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby ve smyslu § 329 trestního zákoníku, k zahájení trestního stíhání či vzetí do vazby by byl potřeba souhlas prezidenta republiky. Tento souhlas má povahu rozhodnutí, které ke své platnosti vyžaduje kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.³⁶ Autor považuje za nutné sdělit, že tato koncepce je poměrně originální a de lege ferenda by bylo lepší zakotvit souhlas v rámci soudní moci, například předsedy Nejvyššího správního soudu nebo předsedy Ústavního soudu. Jednak by šlo o osobu znalou práva, která rozumí trestnímu řízení, což prezident republiky být nemusí, jednak daný koncept problematizuje institucionální nezávislost soudní moci.

Jedná se o procesněprávní exempci, trestný čin se sice stal, ale soudce za něj nemůže být stíhán, pokud nejsou splněny další zákonné požadavky, zde onen souhlas prezidenta republiky. Za přestupky je však soudce plně odpovědný, procesněprávní imunita zde není stanovena.³⁷

³⁴ Zákon č.6/2002 Sb., o soudech a soudcích, §76 odstavec 1.

³⁵ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/ 1993 Sb., článek 86.

³⁶ Ústava České republiky, ústavní zákon č.1/1993 Sb., článek 63 odstavec 2 a 3.

³⁷Tak tomu není u soudců Ústavního soudu. Přestupky jimi spáchané jsou projednány buď dle zákona č. 250/2016 Sb., zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, nebo podle zákona č. 182/1993 Sb., zákona o Ústavním soudu, záleží na rozhodnutí daného soudce dle §4 odst. 4 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

2.3.6 Vázanost zákonem

*Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.*³⁸ Ačkoliv ústavní dikce hovoří toliko o zákonech, při aplikaci argumentu a *minori ad maius* je soudce vázán i zákony ústavními. Ústava tak výslovně stanoví, že rozhodujícím kritériem při nalézání práva soudem je pouze zákon a mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu, nikoliv celý právní řád včetně podzákonných právních předpisů.³⁹

I přes tuto povinnost soudce je svobodný v tom, jak bude zákon interpretovat⁴⁰. Soudce by v krajním případě mohl nesprávným výkladem potlačit účel a smysl zákona. I proto zákonodárce stanovil pro soudce povinnost přímo ve slibu, který skládají při ustavení do funkce, a to vykládat právní řád podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.⁴¹

2.3.7 Hmotné zajištění

Odměna soudců je stanovena zákonem.⁴² Judikatura Ústavního soudu přibližuje právní stav ústavě Spojených států amerických, kde je explicitně řečeno, že odměna soudců nemůže být během jejich funkce snížena.⁴³ Ústavní soud v několika nálezech zabránil odnětí třináctých platů a dalších zásahů do materiálního zajištění soudců, kdy současně argumentoval principem dělby moci a nezávislosti soudů.⁴⁴ V jiných nálezech zase připustil odejmutí platu soudcům, pakliže nejde o svévoli.⁴⁵ Judikatura ohledně hmotného zajištění soudců bývá literaturou

³⁸ Čl. 95 odst. 1 Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 95 odstavec 1.

³⁹ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 949 s.

⁴⁰ ŠKOP, Martin. Vázanost soudců a nezávislost justice. In Česká justice - otázka správy a nezávislosti. 1. vyd. Praha: Transparency International Česká republika, 2010. s. 204.

⁴¹ Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o sodech a soudcích, § 62 odst. 1.

⁴² Zákon č. 236/1995 Sb., zákon o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

⁴³ Ústava Spojených států amerických, článek III., oddíl 1., srov. Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 13/99.

⁴⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/99 ze dne 15. 9. 1999 (N 125/15 SbNU 191; 233/1999 Sb.).

⁴⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/99 ze dne 3. 7. 2000 (N 104/19 SbNU 3; 320/2000 Sb.).

uváděna jako příklad nejednotnosti rozhodování Ústavního soudu, obecně však tíhne spíše k ochraně nezávislosti soudní moci před zásahy do odměn soudců.⁴⁶ Autor se domnívá, že nejednotnost rozhodování Ústavního soudu je do jisté míry dána politickým kalkulem, který je při jmenování soudců Ústavního soudu přítomen.⁴⁷

2.3.8 Ustanovování soudců

Soudci jsou jmenováni do funkce prezidentem republiky v součinnosti s vládou, a to bez časového omezení⁴⁸.⁴⁹ Toto rozhodnutí prezidenta republiky vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády, nebo jím pověřeného člena vlády.⁵⁰ Funkce se soudce ale ujímá až složením slibu.⁵¹ Ústava vymezuje základní předpoklady pro jmenování soudcem, musí jít o bezúhonného občana (občana České republiky), který má vysokoškolské právnické vzdělání.⁵² Zákonná úprava nezbytné podmínky pro jmenování dále rozšiřuje, například o požadavek dosažení věku 30 let.⁵³ Osobně se zavedením třicetileté věkové hranice nesouhlasím, myslím si, že rozhodným a uvážlivým soudcem aplikujícím právo může být i osoba mladší, či naopak osoba starší třiceti let nemusí mít potřebné kvality. Navíc jsem toho názoru, že soudce má především aplikovat právo a zvyšování věkové hranice nezaručuje zkvalitnění práce a získávání životních zkušeností uplatnitelných v soudní praxi.

2.3.9 Zásada zákonného soudce

Aby byla splněna záruka nejen nezávislého a nestranného soudnictví, ale i záruka rovnosti, musí být příslušnost soudu stanovena zákonem. Svévolné určování soudu i soudce není přípustné, navíc osoba soudce musí být určena pro typové případy ještě předtím, než je

⁴⁶ WINTR, J. Principy českého ústavního práva. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. 119-120 s.

⁴⁷Podobně SUCHÁNEK, R, JIRÁSKOVÁ, V. et al.: Ústava České republiky v praxi, Praha: Leges, 2009, 266 s.

⁴⁸ Uvedené neplatí u soudců Ústavního soudu, ti jsou jmenováni na 10 let podle článku 84 odst.1 Ústavy.

⁴⁹ Čl. 63 odst. 1 písm. i), odst. 3 Ústava České republiky, čl. 93 tamtéž, § 63 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

⁵⁰ Čl.63 odst.3 tamtéž.

⁵¹ Čl. 93 odst. 1 tamtéž.

⁵² Čl. 93 odst. 2 tamtéž.

⁵³Další výčet požadavků je v § 60 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích, popřípadě další zákony jako například zákon č. 451/1991 Sb., lustrační zákon.

podán konkrétní návrh soudu, aby nedošlo k určení osoby soudce ad hoc pro rozhodování konkrétní kauzy. Určení konkrétního soudce, který bude daný případ posuzovat vyplývá z veřejně přístupných rozvrhů práce.⁵⁴

2.3.10 Střet zájmů a majetková přiznání

Snaha o větší transparentnost majetkové situace soudců a současně snaha předcházet korupci vedla k zavedení povinnosti soudců podávat majetková přiznání. Tato přiznání se podávají u Nejvyššího soudu ve stanovených lhůtách. Nejvyšší soud vede evidenci oznámení o činnostech, majetku, příjmech, darech a závazcích českých soudců⁵⁵, ale také provádí dohled nad úplností údajů v těchto oznámeních. Nejde však o jakési veřejné „odhalování“ majetkových poměrů soudců, neboť evidence je neveřejná a nelze se domáhat informací zde vedených ani podle zákona o svobodném přístupu k informacím.⁵⁶

Dle Šámala však korupci v soudnictví stejně tato snaha nezabrání, důvěra v justici není o tom soudce čím dál více odhalovat. Podle Baxy již kontrola střetu zájmů existuje v institutu podjatosti, například soudce se dostane do tzv. stavu podjatosti, je pak povinen to ohlásit nebo může podat námitku účastník řízení.⁵⁷

2.3.11 Veřejnost soudního jednání

Veřejnost ústního jednání je zakotvena již v ústavním pořádku.⁵⁸ Jednotlivé případy omezení veřejnosti soudního jednání však najdeme v jednotlivých procesních předpisech⁵⁹, nicméně rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně.⁶⁰ Princip otevřené justice tak přináší možnost její

⁵⁴ Pravidla pro vytváření rozvrhů práce jsou obsažena v zákoně č.6/2002 Sb., o soudech a soudcích, § 41-45.

⁵⁵ Zákon č. 156/2002 Sb., zákona o střetu zájmů, § 9-11.

⁵⁶ § 14 odst. 3 tamtéž.

⁵⁷ *Korupci v justici majetková přiznání nezabrání, řekli zástupci soudů ve sněmovně* [online]. Praha: Media Network, 2016 [cit. 2019-08-16].

⁵⁸ Čl.96 odst. 2 Ústava České republiky, ústavní zákon č.1/1993 Sb., článek 96 odstavec 2; čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

⁵⁹ Například omezení veřejnosti hlavního líčení je upraveno v zákoně č.141/1961 Sb., trestního řádu, § 200.

⁶⁰ Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., článek 96 odstavec 2.

kontroly ze strany veřejnosti, včetně zástupců sdělovacích prostředků.⁶¹ Kontrola prováděná veřejností se však nesmí změnit na nátlak na konkrétní rozhodnutí soudu.⁶² I když v řadě mediálně sledovaných kauz bude na soudce vyvíjen tlak veřejného mínění, ten je však povinen tento tlak eliminovat. Cílem veřejnosti soudního jednání je snaha, aby jednání soudu neprobíhalo za zavřenými dveřmi a nemělo tak charakter kabinetní justice.

2.3.12 Poskytování informací z oblasti výkonu soudnictví a náhrada škody

Zákon o svobodném přístupu k informacím umožňuje seznámení s konkrétním rozhodnutím soudu, nicméně zákon o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti naopak princip informovanosti veřejnosti omezuje a je zde patrná spíše snaha zákonodárce inklinovat k principu ochrany a tajnosti některých informací. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím a nesprávným úředním postupem upravuje možnost domáhat se zákonem stanoveným způsobem náhrady škody za pochybení soudce. Pro ilustraci, soudce například rozhodne o uvalení útěkové vazby na obviněného, ač pro ni nejsou splněny zákonné podmínky.

2.3.13 Specifická pracovněprávní úprava

Na pracovní vztah soudce se zákoník práce a jiné pracovněprávní předpisy užijí jen přiměřeně.⁶³ Pracovněprávní předpisy se užijí s výjimkou těch institutů, které jsou charakteristické pro závislou práci. Soudci tedy nemůže být například jednostranně nařízena dovolená, mohlo by se tímto způsobem ovlivňovat složení soudu, nemůže mu být krácen služební plat jinak než kárným opatřením kárného soudu atd. Nejde o privilegia, ale o vyvážení celé řady omezení, jímž je soudce v profesním i osobním životě podroben.

Nasadě je otázka, zda jsou záruky nezávislého a nestranného výkonu soudnictví dostačující. Lze sledovat postupné rozšiřování těchto záruk, například v povinnosti soudců podávat majetková přiznání, je tedy patrná určitá snaha o větší transparentnost a „odhalování“ soudců. Podle názoru diplomanta je povolání soudce spjato s mocí a s vlivem a vždy zde bude

⁶¹ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 950 s.

⁶² Viz například čl. 82 odst. 2 Ústavy České republiky „nestrannost soudců nesmí nikdo ohrožovat“, nebo podobně čl. 18 odst. 2 Listiny základních práv a svobod: „Petici se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.“.

⁶³ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, § 84 odstavec 4.

někdo, kdo tento vliv bude zneužívat. Největší zárukou nezávislého a nestranného soudnictví je tak nakonec soudce sám, nebude-li on sám chtít rozhodovat nezávisle a nestranně, odborně a věcně, pak tyto záruky stejně selhávají.

3 Soudce jako pachatel trestného činu

3.1 Obecné pojednání o soudci v trestním právu

Trestní zákoník soudce explicitně prohlašuje za úřední osobu.⁶⁴ Aby však byl soudce trestně odpovědný jako úřední osoba a zároveň chráněn jako úřední osoba⁶⁵, vyžaduje zákonodárce splnění určitých zákonných podmínek. Jednou z nich je, že musí *plnit úkoly státu nebo společnosti a používat při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů*.⁶⁶ Soudce bezpochyby plní úkoly státu, tyto úkoly mu svěřuje již Ústava, když stanoví, že soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy a ty pak zákonem stanoveným způsobem poskytují ochranu právům.⁶⁷ Soudy tyto úkoly plní zpravidla prostřednictvím soudců.⁶⁸

Další nezbytnou podmínkou je, že trestný čin *musí být spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností*.⁶⁹ Pravomocí se rozumí zejména oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech jiných subjektů a rovněž vykonávat tato rozhodnutí.⁷⁰ Musím však zdůraznit, že používání pravomoci se nemusí týkat pouze vlastní rozhodovací činnosti, ale též věcné přípravy vydání rozhodnutí, tak zajištění jeho výkonu, pokud se v jeho rámci zasahuje do právního postavení dotčených osob.⁷¹ Soudce bezpochyby disponuje pravomocemi, pro ilustraci uvedu kauzy, kdy soudce rozhodne o omezení svéprávnosti u osob postižených duševní poruchou.⁷²

⁶⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 127 odst. 1 písm. a).

⁶⁵ Podle zákona č. 140/1961 Sb., dřívějšího TZ, § 89 odst. 9, se užíval termín „veřejný činitel“, pojetí bylo velmi podobné, bohatou judikaturu s touto terminologií tak lze zpravidla uplatnit i dnes.

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 127 odst. 1 in fine.

⁶⁷ Zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, článek 81 a článek 90.

⁶⁸ Na výkonu soudnictví se však podílejí i další osoby jako například asistenti soudců, vyšší soudní úředníci, přísedící...

⁶⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 127 odst. 2.

⁷⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 1052.

⁷¹ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 802.

⁷² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 55.

Řada pravomocí soudce má pak procesněprávní charakter, například soudce rozhodne o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody u odsouzeného, který onemocněl nevyлéčitelnou onkologickou nemocí a ocitá se blízko smrti.⁷³ Soudce tak autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech osob, literatura hovoří o určitém mocenském prvku, kterým je soudce nadán.⁷⁴

Soudce tak bude chráněn jako úřední osoba, jestliže bude pobodán rozrušeným odsouzeným, jednání bychom přinejmenším posoudili jako násilí proti úřední osobě ve smyslu §325 odst. 1 písm. b) TZ. Naopak nebude chráněn jako úřední osoba v případě, že bude pořezán senilním sousedem kvůli hlasitému štěkotu soudcova psa, neboť takový trestný čin je sice spáchán proti soudci, ale ne v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností. Soused by v takovém případě mohl odpovídat za přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 TZ.

Za úřední osoby ve smyslu trestního zákoníku je nutné pokládat přísedící, dále také vyšší soudní úředníky i asistenty soudce, když uplatňují svoji pravomoc, kupříkladu když rozhodují o odměně ustanoveného obhájce.⁷⁵

Soudce tak může vystupovat v trestním právu v několika pozicích:

- Soudce jako pachatel trestného činu, **tzv. pravého zvláštního deliktu**, kdy postavení úřední osoby, v našem případě soudce i s výše uvedenými podmínkami bude nezbytné pro naplnění již základní skutkové podstaty.⁷⁶ Mezi typické příklady patří trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TZ, maření úkolu úřední osoby z nedbalosti § 330 TZ, nebo trestný čin přijetí úplatku dle § 331 TZ.
- Soudce se pak může dopustit **tzv. zvláštního deliktu nepravého**, kdy okolnost, že soudce je úřední osobou, pouze kvalifikuje trestný čin, jde o tzv. okolnost

⁷³ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 327 odst. 3.

⁷⁴ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 802.

⁷⁵ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 803 – 804.

⁷⁶ ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 32 s.

podmiňující použití vyšší trestní sazby.⁷⁷ Opět musí být splněny podmínky výše uvedené, tedy § 127 TZ. Pro ilustraci uvedu případ, kdy soudce od obžalovaného přijme úplatek 1.000.000 Kč, aby ho zprostil obžaloby. Soudce se tak dopustí mj. zvláště závažného zločinu přijetí úplatku dle § 331 odst.1 alinea 1, odst. 4 písm. b) TZ. Nemusí však jít ryze o trestné činy úředních osob vyjmenované v hlavě X. zvláštní části TZ. Podobné kvalifikované skutkové podstaty najdeme i jinde, například soudce ve spolupachatelství s policejním orgánem bude nelidsky a krutě zacházet s obviněným, pak se soudce dopustí zločinu mučení a jiného nelidského a krutého zacházení dle § 149 odst. 1, odst. 2 a) a d) TZ.

- Soudce dále může vystupovat jako **předmět útoku**. Těmto trestným činům se věnuje především hlava X. zvláštní části TZ, kde najdeme zvláště tyto trestné činy: násilí proti orgánu veřejné moci dle § 323 TZ, vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324, násilí proti úřední osobě dle § 325 TZ, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326, přisvojení pravomoci úřadu dle § 328 TZ, podplacení dle § 332 TZ, nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ, zasahování do nezávislosti soudu dle § 335 TZ, pohrdání soudem dle § 336 TZ. Tyto trestné činy se věnují především ochraně nejen osoby soudce, ale soudcovské činnosti a ochrany soudu jako orgánu veřejné moci. Ochranu soudcovské činnosti ale můžeme vysledovat i v jiných skutkových podstatách, například u trestného činu vraždy. Představme si, že manželka odsouzeného kvůli odsuzujícímu rozsudku zavraždí soudce třemi bodnými ranami do srdce před jeho bytem a dopustí se tak zvláště závažného zločinu vraždy dle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. d) TZ. Primárním objektem trestného činu je život konkrétního soudce, sekundárním pak výkon pravomoci konkrétního soudce.⁷⁸

⁷⁷ ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 32 s.

⁷⁸ ŘÍHA, J. Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 35 s.

3.2 Zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TZ

Soudce se může dopustit trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby. Tento trestný čin zákonodárce zařadil do hlavy X., dílu 2., zvláštní části TZ. Objektem tohoto trestného činu v našem případě bude zájem na řádném výkonu soudnictví a nerušené práci soudce v souladu s právním řádem.

Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v taxativně vymezených jednáních, kterých se soudce může při své činnosti dopustit. Soudce *vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu*, zde si lze představit případ, kdy soudce úmyslně poruší nebo záměrně obchází jiný než trestní zákon či podzákonnou normu vydanou na základě zákona.⁷⁹ Soudce dále může *překročit svou pravomoc*, která evidentně patří jiné úřední osobě či orgánu, nebo rozhodne o věci, která nespadá do soudní pravomoci⁸⁰. V neposlední řadě soudce *nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci*. Judikatura jako příklad uvádí soudkyni, která antedatovala rozhodnutí o prodloužení vazby u obviněného podezřelého z drogové trestné činnosti, ačkoliv podle § 72 odst. 1 a 3 TŘ měl být obviněný neprodleně propuštěn z vazby. Tímto obviněnému způsobila určitou nemateriální újmu, respektive škodu na právech. I přestože soudkyně nakonec byla potrestána pouze kárným opatřením, je toto soudní rozhodnutí zajímavé, neboť zde soud aplikoval zásadu subsidiarity trestní represe⁸¹ a přihlédl mj. k určitému dobrému úmyslu soudkyně ponechat nebezpečného delikventa ve vazbě, dále například k velkému pracovní vytížení a složitým kauzám u této v justici krátce pracující soudkyně.⁸²

Dalším zajímavým případem, kdy se soudce dopustil tohoto trestného činu, byl soudce, který opakovaně a dlouhodobě porušoval svoje povinnosti vyplývající z § 39 odst. 3 TŘ, které se týkají ustanovování advokátů jako obhájců dle pořadníku jednotlivým obviněným. Soudce ustanovil „svého advokáta“ 378 x (!) v průběhu 2,5 let a porušil tak § 39 odst. 3 trestního řádu. Dle judikatury je lhostejné, že o tomto dle obviněného soudce vědělo vedení soudu, navíc nejde

⁷⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 833-834 s.

⁸⁰ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 834 s.

⁸¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 12 odstavec 2.

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jako soudu kárného, sp. zn. 13 Kss 3/2017 - 77, ze dne 7. června 2017.

ani o polehčující okolnost. Soudce dle Nejvyššího soudu nesmí být stíhán či veden k odpovědnosti za svůj právní názor, který deklaruje v konkrétním případě, ale naproti tomu je odpovědný za nezákonný způsob, kterým svou funkci vykonává, pokud tímto jednáním naplnil skutkovou podstatu trestného činu.⁸³

Ačkoliv pachatelem může být pouze úřední osoba, účastníkem k tomuto trestnému činu pak může být kdokoliv. Lze si tak představit, že manželka soudce bude návodcem k tomuto trestnému činu, když přemluví vytíženého manžela, aby nedodržel některé lhůty stanovené v trestním řádu a ulehčil si tak práci.

Subjektivní stránka trestného činu vyžaduje úmysl, který se vztahuje nejen na způsob jednání vymezené ve skutkové podstatě, ale též na způsobení škody, jiné újmy, popř. opatřit sobě nebo jinému nemajetkový prospěch. Nutno však dodat, že způsobení škody, jiné újmy nebo opatření prospěchu není k dokonání tohoto trestného činu nutné.⁸⁴

Lze si představit souběh s trestným činem přijetí úplatku (srov. rozhodnutí č. 17/1978 Sb. rozh. tr.). Otec obviněného nabídne soudci částku 4.000.000 Kč, když zproští jeho syna obžaloby. Pakliže by soudce úplatek přijal a skutečně tak zprostil obviněného obžaloby, mohl by být soudce odpovědný za jednočinný souběh zvlášť závažného zločinu přijetí úplatku dle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 4 b) TZ a zvlášť závažného zločinu zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 odst. 1 a), odst. 2 a) TZ. Jednočinný souběh přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby je tedy možný, pokud úřední osoba přijala úplatek, a navíc poruší své povinnosti dle § 329 TZ (srov. judikát R 43/1987-III).

Navíc není vyloučen jednočinný souběh s trestným činem nadržování ve smyslu § 366 TZ, neboť trestný čin není speciální ve vztahu k ustanovení § 366 TZ (srov. R 48/2014). Vyloučený není ani souběh s majetkovými trestnými činy, pro ilustraci uvádím případ, kdy soudce vyzve advokáty, aby opustili jednací síň, mezitím jim vezme z peněženky větší obnos peněz.

3.3 Přijetí úplatku dle § 331 TZ

Korupce se objevuje ve společnosti od nepaměti, poukazoval na ni ve svém epigramu i Karel Havlíček Borovský „Čím jsou vody kalnější, tím jsou lovy volnější“. U soudců je

⁸³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, 11 Tdo 351/2017, 20.7.2017.

⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 878.

korupce nepřijatelná především z toho důvodu, že společnost má zájem na řádném výkonu soudnictví, objektivním rozhodování, a tedy i dosažení spravedlnosti. Soudce se jako pachatel trestného činu může dopustit trestného činu přijetí úplatku.

Tento trestný čin zákonodárce zařadil do hlavy X., dílu 3. zvláštní části trestního zákoníku. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném a nestranném výkonu soudnictví bez neoprávněných zásahů.⁸⁵

Trestný čin přijetí úplatku je dokonán *přijetím úplatku*, ale alternativně postačuje i to, že si pachatel *dá slíbit* nebo *žádá úplatek*. Pojem *souvislost s obstaráváním věcí obecného zájmu* není v zákoně definován, ale není pochyb, že výkon soudnictví lze pod tento pojem zařadit, neboť je zájmem společnosti mít zajištěné spravedlivé řešení sporů „nezávislým třetím“, potrestání pachatele v trestním právu nezávislým soudem apod. *Přijetí úplatku* znamená, že se úplatek dostane přímo nebo prostřednictvím jiného do pachatelovi dispozice s tím, že předchozí souhlas ani dohoda se nevyžaduje.⁸⁶ Pro ilustraci si představme, že se advokát sejde v kavárně se soudcem, spolužákem z právnické fakulty, aby probrali rozhodnutí, které soudce učiní, a advokát mu v časopise nechá založené „všimné“, o němž byl dopředu se soudcem dohodnut. *Slib úplatku* je pak vyjádřením závazku poskytnout úplatek v budoucnosti, je však irelevantní, že později ke splnění slibu nedojde a úplatek nebude poskytnut.⁸⁷

Žádost o úplatek je uveden v samostatné skutkové podstatě. To můžeme odůvodnit především vyšší společenskou škodlivostí, protože pachatel zde již nevystupuje jako subjekt, který se nechal zlákat k trestné činnosti, ale vystupuje již s určitým aktivním přístupem. Vyšší společenská škodlivost je reflektována v přísnější sankci, která za požadování úplatku hrozí. Jednočinný souběh obou skutkových podstat je vyloučen.⁸⁸ Pakliže tedy budeme mít soudce, který nejprve aktivně žádá úplatek a ten mu pak strana řízení předá, soudce jej přijme, bude pak tento soudce odpovědný jen dle § 331 odst. 2, odst. 3 b) TZ, nikoliv pak dle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 3 b) TZ. Fakt, že jde o soudce, tedy o úřední osobu ve smyslu § 127 TZ, je v tomto případě okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Samotná žádost soudce o úplatek pak může vypadat různě, jednak formou ústní, písemnou či například gestikulací (soudce si mne

⁸⁵ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 835 s.

⁸⁶ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 837 s.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8 vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 882 s.

prsty jako kdyby svíral bankovky a naznačuje, že tak žádá o úplatek).⁸⁹ Takový trestný čin bude dokonán již samotnou žádostí o poskytnutí úplatku.

Samotný úplatek je neoprávněnou výhodou, která pak může mít jak materiální, tak nemateriální povahu.⁹⁰ Úplatkem tak může být tu určitý obnos peněz, tu zlatá brož, ale například také protislužba, výmalba pokojů, vykonání soulože atd. Zákon nestanoví nejnížší hranici úplatku, leč soudnictví patří mezi oblasti, kde nelze tolerovat ani plnění v nepatrné výši (např. nelze strpět ani nabídnutí domácí hruškovice stranou řízení soudci po ukončení hlavního líčení).⁹¹ Musíme se zde držet myšlenky, že soudy jako orgány veřejné moci vydávají závazná rozhodnutí a proto je zde zájem na „čisté“ práci bez neoprávněných intervencí (srov. NS ČSSR č. 17/1978 Sb.).

Pojmovým znakem úplatku není dosažení protiprávního stavu. Můžeme si tak představit účastníka občanskoprávního řízení ohledně sousedského sporu, který soudci daruje hodnotný secesní obraz, protože je spokojený, že soudce ve věci poměrně rychle vydal zákonné rozhodnutí⁹², tento účastník tak bude trestně odpovědný za výše uvedený trestný čin.

Pachatelem tohoto trestného činu je osoba, která se účastní na obstarávání věcí obecného zájmu, nejen tedy soudce, ale i přisedící, asistenti soudce atd.⁹³ Ten, kdo úplatek nějakým způsobem zprostředkovává, může být účastníkem k tomuto trestnému činu. Kdyby tak manželka soudce předala manželovi obálku od jedné ze stran řízení, byla by pomocníkem ke zvlášť závažnému zločinu přijetí úplatku dle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 3 b) TZ.

Subjektivní stránka vyžaduje úmysl.⁹⁴ Není ani vyloučeno pokračování v trestném činu přijetí úplatku, například soudce během půl roku desetkrát žádal různé obhájce o úplatek.

⁸⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 882 s.

⁹⁰ Trestní zákoník definuje úplatek v § 334: *Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.*

⁹¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 881 s.

⁹² JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 838.

⁹³ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2617.

⁹⁴ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 838.

Diplomant kladně kvituje novelu TR v § 159c spočívající v dočasném odložení trestního stíhání u osob, které oznámí případy, kdy přislíbili nebo poskytli úplatek, protože o něj byli předtím požádáni. Tato úprava dle mého názoru vhodně nahradila chybějící ustanovení o účinné lítosti a zavedla tak motivaci k oznamování této trestné činnosti. Podobným institutem v trestním právu procesním je i možnost státního zástupce v takových případech zastavit trestní stíhání ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c) TR.

3.4 Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti dle § 330 TZ

Význam tohoto trestného činu spočívá především v postihu nejzávažnějších porušení povinností úřední osoby z nedbalosti, v našem případě soudce, kdy dojde ke zmaření nebo podstatnému ztížení splnění důležitého úkolu.⁹⁵

Méně závažné případy budeme u soudců postihovat disciplinárně⁹⁶, tedy aplikací kárné odpovědnosti dle zvláštního zákona.

Objektivní stránka spočívá ve zmaření nebo ztížení splnění důležitého úkolu soudce při výkonu jeho pravomoci. Zmařením se rozumí znemožnění splnění úkolu nebo nesplnění ve stanovené době, pokud je časový limit jeho podstatnou součástí.⁹⁷ Ztížením splnění se rozumí vytvoření takových podmínek, za kterých je ke splnění potřeba vynaložit podstatně více energie, času nebo prostředků, než by bylo třeba za obvyklých podmínek.⁹⁸ Zmaření podle mého názoru představuje vyšší míru společenské škodlivosti než podstatné ztížení splnění důležitého úkolu, neboť zde hrozí stav nazývaný *denegatio iustitiae*, tedy odepření spravedlnosti, k čemuž by došlo, kdyby soud neposkytl v relevantní době ochranu právům. Soudce tak může svým jednáním, například nečinností, způsobit při výkonu své pravomoci vážné důsledky, které budou mít trestněprávní relevanci.

Subjektem je pak úřední osoba, subjektivní stránku tvoří nedbalost, a to vědomá i nevědomá.⁹⁹

⁹⁵ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 835 s.

⁹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 879.

⁹⁷ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2612.

⁹⁸ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 835.

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 880.

Soudce správního soudnictví by mohl být trestně odpovědný za uvedený trestný čin, pakliže by porušil povinnost projednat správní delikt a nerozhodl o něm v zákonné prekluzivní lhůtě. Pokud svou nečinností tak způsobí zánik správní odpovědnosti, bylo by možné zde dle judikatury vyvodit trestní odpovědnost za uvedený trestný čin.¹⁰⁰

Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby by byl raritní případ, kdyby soudce takovým činem způsobil vážnou poruchu v činnosti soudu.¹⁰¹

Autor však dodává, že judikatura k tomuto trestnému činu z oblasti soudnictví není bohatá, neboť řada těchto nedbalostních jednání soudce je řešena v kárném řízení. Je však dle mého názoru vhodné mít v právní úpravě skutkovou podstatu pro společensky nebezpečnější jednání soudce, kde kárné řízení postačovat nebude.

¹⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 35 / 2014, sp. zn. 8 Tz 97/2012, ze dne 29.1.2013.

¹⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 330 odst. 1, odst. 2 a).

4 Soudce jako předmět útoku

4.1 Podplacení dle § 332 TZ

Objektem tohoto trestného činu, který zákonodárce zařadil do hlavy X., dílu 3. zvláštní části TZ, je zájem na řádném, nezávislém a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu.¹⁰² Tento trestný čin je formulován jaksí zrcadlově k trestnému činu přijetí úplatku, je však při vzájemném srovnání trestních sazeb zřejmě méně společensky škodlivý.¹⁰³ To lze odůvodnit podle diplomanta myšlenkou, že zákonodárce považuje za závažnější případ, kdy trestné činnosti podlehne osoba, která má obstarávání věcí obecného zájmu na starosti a tudíž je zde větší zájem společnosti i státu na spravedlivém a nezištném výkonu činnosti.

Tento trestný čin je dokonán již *poskytnutím úplatku*, alternativně také jeho *nabídnutím* či *slíbením*, a to vždy v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, kam soudnictví bezesporu patří. Pachatel bude trestně odpovědný i v případě, že jeho slib či nabídka úplatku nedopadne na úrodnou půdu a je druhou stranou odmítnuta. V případě tedy, že soudce odmítne nabízený úplatek, pachatel bude trestně odpovědný za dokonání trestný čin.¹⁰⁴ *Poskytnutím úplatku* může být nejen jeho samotné převzetí, ale také to, že se dostane do dispozice podplacené osoby (např. bankovním převodem).¹⁰⁵ *Nabídka* znamená, že úplatek bude poskytnut hned po její akceptaci nebo až v dohodnutém termínu. Nabídka nemusí být přesně specifikována, pachatel tak bude trestně odpovědný i když neuvede konkrétní částku peněžní sumy, nebo nspecifikuje služby atd.¹⁰⁶ Není rozhodné, kdy k nabídce došlo, zda před, v průběhu nebo až po obstarávání věcí obecného zájmu.¹⁰⁷ *Slibem* se pak rozumí určitý předpoklad budoucího poskytnutí úplatku, který se od nabídky úplatku liší menší mírou

¹⁰² DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2624.

¹⁰³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 884.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 884.

¹⁰⁵ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 839 s.

¹⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.9. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1127/2014.

¹⁰⁷ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2625.

konkrétnosti.¹⁰⁸ Nepůjde ale o podplacení, jestliže o úplatku podplácená osoba neví, například obhájce nenápadně zanechá úplatek v kanceláři soudce.¹⁰⁹

Subjektem tohoto trestného činu může být kdokoliv, subjektivní stránka však vyžaduje úmysl.¹¹⁰ Považuji za vhodné upozornit, že nejde o hromadný trestný čin, postačí tedy jediné podplacení, nikoli vícečetné podplácení.¹¹¹ O trestný čin tak půjde i v případě, že pachatel pouze jednou nabídne částku dvě stě tisíc soudci, ten však tuto lákavou nabídku odmítne.

Pachatel může podplácet jak osobu, která obstarává věci obecného zájmu, tak osobu, kterou pachatel používá jako prostředníka ve vztahu k osobě obstarávající věci obecného zájmu. Pakliže jde o osobu, která má za úkol pouze intervenovat, je naplněna skutková podstata trestného činu nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 2 TZ.¹¹²

Podplacení soudce je přísněji trestné dle skutkové podstaty trestného činu § 332 odst. 1, 2 písm. b) TZ. Pachatel však musí být alespoň srozuměn s tím, že osoba, kterou podplácí, je úřední osobou, v našem případě osobou vykonávající soudní činnost.¹¹³

Pakliže pachatel předá na schůzce v pražské kavárně soudci úplatek jen proto, aby ten pak rozhodl podle svých zákonných povinností, nepůjde o návod k trestnému činu zneužití pravomoci úřední osoby, ale jen o trestný čin podplacení. Jednočinný souběh těchto trestných činů však jindy naopak bude přicházet v úvahu, pokud soudce zneužije svoji pravomoc, nebo se o to alespoň pokusí a bude tak naplněna nezbytná podmínka akcesority účastenství.

¹⁰⁸ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2625.

¹⁰⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 839 s.

¹¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 884.

¹¹¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 489.

¹¹² DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2625.

¹¹³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 884.

4.2 Nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ

Nepřímé úplatkářství patří mezi méně časté formy úplatkářství, latence tohoto trestného činu však zřejmě bude vysoká.¹¹⁴ Tato skutková podstata postihuje působení na výkon pravomoci úřední osoby, konkrétně případy, kdy *pachatel žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby*¹¹⁵, nebo za to, že tak již učinil. Trestně odpovědný je dle § 333 odst. 2 TZ i pachatel, který v takovém případě *poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek*.

Nevyžaduje se, aby pachatel skutečně intervenoval. Jestliže manželka soudce žádá po své nejlepší kamarádce, majitelce zlatnictví, úplatek ve formě zlatého náramku, s tím, že poté přesvědčí svého manžela – soudce, aby rozhodl v její prospěch občanskoprávní spor, bude tato manželka mimo jiné odpovědná za přečin nepřímého úplatkářství dle § 333 odst. 1 TZ. Je irelevantní, že poté co manželka soudce obdrží náramek, se rozhodne, že nebude zasahovat a intervenovat do pravomocí svého manžela, bude přesto nadále trestně odpovědná za uvedený trestný čin.¹¹⁶ Pakliže by na svého manžela skutečně působila, dojde pak k dokončení trestného činu a toto pak bude při právní kvalifikaci okolností zvyšující závažnost činu (srov. 16/88).¹¹⁷ Irelevantní i výsledek uskutečněné intervence.¹¹⁸ Manželka by byla trestně odpovědná i v případě, že by působila na svého manžela, aby svou pravomoc vykonal řádně a splnil své povinnosti.¹¹⁹

¹¹⁴ Analýza korupčních rozsudků: Chybí specialisté na posuzování korupce, nepřímé úplatkářství je obtížně prokazováno. <https://www.transparency.cz> [online]. Praha: Transparency International – Česká republika, 2013 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/analyza-korupcnich-rozsudku-chybi-specialiste-posuzovani-kor/>.

¹¹⁵ Postih se týká pouze intervence na výkon pravomoci úřední osoby, nikoliv působení na osobu obstarávající věci obecného zájmu.

¹¹⁶ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2630.

¹¹⁷ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 461.

¹¹⁸ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 840.

¹¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 886.

Pokud by však manželka takto postupovala již v součinnosti se soudcem, to znamená, že její manžel by věděl o tom, že žádá úplatek a třeba ji v této činnosti ještě podpoří, bude manželka odpovědná přinejmenším za účastenství na trestném činu přijetí úplatku dle § 331 odst. 1, 3 písm. b) TZ (srov. 32/87 –II.).¹²⁰

Pokud by manželka předstírala, že bude působit svým vlivem působit na svého manžela, avšak k vyřízení věci nepodnikne nic a nemá to ani v úmyslu, chtěla jen získat zdobený náramek (a získala jej), dopouští se trestného činu podvodu dle § 209 odst. 1 TZ.¹²¹

Od trestného činu podplacení jej rozlišuje především fakt, komu je úplatek určen. U podplacení by to byl přímo konkrétní soudce, zprostředkovatel by tak byl účastníkem na tomto trestném činu, u nepřímého úplatkářství úplatek případně zprostředkovateli, tedy například oné manželce soudce, která chce přesvědčit svého manžela, aby rozhodl určitým způsobem.¹²²

Pokud jde o pachatele trestného činu, může jím být kdokoli, často se jedná o rodinné příslušníky úřední osoby, ale lze si i představit situaci, že do výkonu pravomoci soudce bude působit jeho kolega soudce, kamarád...

Subjektivní stránka vyžaduje úmysl, který se musí vztahovat též na působení na výkon pravomoci úřední osoby.¹²³ Možný je i jednočinný souběh s trestným činem zasahování do nezávislosti soudu.

Autor navrhuje de lege ferenda zavést kvalifikovanou skutkovou podstatu tohoto trestného činu, aby byla lépe vystižena škodlivost jednotlivých útoků. Srovnání s kvalifikovanými podstatami jiných trestných činů úplatkářství se přímo nabízí a bylo by vhodné zakotvit podobné rozlišení. Vhodně by tak došlo k rozlišení kupříkladu působení na úřední osobu na stavebním úřadu, a naopak na soudce Vrchního soudu v Praze řešícího

¹²⁰ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 491.

¹²¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 886.

¹²² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 886.

¹²³ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2630.

drogovou kriminalitu, kdy oba takové případy jsou jinak společensky škodlivé a společnost má jiný zájem na jejich potrestání.

4.3 Zasahování do nezávislosti soudu dle § 335 TZ

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně nezávislosti soudů a soudců před neoprávněnými zásahy do jejich objektivního rozhodování. Objektivní stránka tohoto specifického trestného činu, který se, na rozdíl od úplatkářství, týká pouze ovlivňování soudní činnosti, spočívá v *působení na soudce, aby porušil své povinnosti v řízení před soudem*.

Působení na soudce může mít různou podobu, od podplacení, přesvědčování, přemlouvání, až po výhrůžky, judikatura připouští i působení implicitní, konkludentní, ale musí pak být patřičně prokázán úmysl působit na soudce.¹²⁴ Zřejmě nejzávažnějším jednáním z této škály jsou výhrůžky, hlavně pak výhrůžky usmrcením (NS 3 Tz 68/2001).¹²⁵ Nelze sem však zařadit fyzické násilí vůči soudci, takovéto jednání bychom právně kvalifikovali jako násilí proti orgánu veřejné moci dle § 323 TZ, či násilí proti úřední osobě dle § 325 TZ.¹²⁶ Jakýkoli projevený zájem o konkrétní věc, kterou soudce projednává, však nelze podřadit pod působení na soudce. Judikatura řešila případ, kdy soudci je předána obálka s materiály, které dehonestují svědky, v rozporu s trestním řádem, podle názoru soudu však nelze takové jednání samo o sobě podřadit pod tento trestný čin. Bylo by nutné prokázat úmysl zasahovat do soudní činnosti, který však nemůžeme presumovat. Ve stejném soudním rozhodnutí však soud potvrzuje, že se obviněný jiným jednáním dopustil tohoto trestného činu, neboť verbálně přesvědčoval soudce, aby zajištěné peněžní prostředky vrátil určité společnosti.¹²⁷

Protože toto ustanovení chrání nezávislost soudní moci, rozumíme zde soudcem i osoby, které se na výkonu soudní činnosti podílejí, tedy přísedící, justiční čekatele, asistenty soudce, vyšší soudní úředníky, pokud plní úkoly dle rozvrhu práce nebo dle rozhodnutí předsedy

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2016, sp. zn. 11 Tdo 1223/2015.

¹²⁵ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2638 – 2639.

¹²⁶ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 841.

¹²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2016, sp. zn. 11 Tdo 1223/2015.

senátu.¹²⁸ Je třeba na tomto místě připomenout, že soudci i přísedící si jsou při rozhodování rovni.¹²⁹

Porušení soudních povinností je porušení povinností vyplývajících jak z Ústavy¹³⁰, tak ze zákona, například povinnost mlčenlivosti¹³¹, povinnost zachovávat důstojnost soudcovské funkce¹³², tak i z Listiny základních práv a svobod plyne povinnost soudce rozhodovat nestranně a bez průtahů...¹³³

Řízením před soudem rozumíme řízení podle procesních předpisů jako je trestní řád, občanský soudní řád, soudní řád správní, zákon o Ústavním soudu, řízení před kárným soudem, nikoli tedy například vykonávání správy soudu, činnost soudcovských rad atd.¹³⁴

Trestný čin je dokonán již samotným působením na soudce, bez ohledu na to, zda pachatel dosáhl svého cíle či nikoliv. Pokud jde o pachatele, může jím být kdokoliv¹³⁵, jiný soudce, zaměstnanec soudu, státní zástupce, poškozený atd., okruh pachatelů tak představuje velmi širokou množinu.

Pokud jde o subjektivní stránku, vyžaduje se zde úmysl, který se vztahuje též na působení na soudce a snahu přimět jej k porušení jeho povinnosti. Pokud by však pachatel působil na soudce, jen aby řádně plnil svou povinnost, nebudeme jednání pachatele kvalifikovat jako

¹²⁸ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2637.

¹²⁹ JELÍNEK, J. a kol: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 493.

¹³⁰ Příkladem článek 95 odst. 1 Ústavy České republiky, ústavního zákona č. 1/ 1993 Sb., povinnost soudce být při rozhodování vázán pouze zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.

¹³¹ Zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech a soudcích, § 81, odst. 1.

¹³² § 80, odst. 1 tamtéž.

¹³³ Článek 36, odst. 1 a čl. 38, odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

¹³⁴ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2638.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 888.

tento trestný čin, v úvahu by ale mohl přicházet trestný čin vydírání, podplacení či například vyhrožování s cílem působit na úřední osobu.¹³⁶

Šámal sice uvádí, že je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 TZ, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 TZ, vydírání dle § 175 TZ, útisku dle § 177 TZ.¹³⁷ Nicméně, představíme-li si případ, kdy pachatel, který bude přesvědčovat soudce, aby rozhodl pracovněprávní spor v jeho prospěch, jinak „jej i jeho rodinu podřeže“, pak by takové jednání mohlo naplnit zároveň znaky trestného činu vyhrožování s cílem působit na úřední osobu, vydírání nebo útisku.¹³⁸ Jednočinný souběh by podle mého názoru lépe vystihl společenskou škodlivost takového protiprávního jednání.

Není vyloučen ani jednočinný souběh s trestným činem podplacení. Přejde-li přítelkyně souzeného recidivisty za přisedícím v soudním senátu, bude ho usilovně přemlouvat, aby hlasoval ve prospěch obviněného, a za to že mu následně poskytne „nezapomenutelné sexuální služby“, pak takové jednání bychom posoudili jako jednočinný souběh přečinu zasahování do nezávislosti soudu dle § 335 odst. 1 TZ a zločinu podplacení dle § 332 odst. 1, 2 písm. b) TZ.¹³⁹ Ačkoliv je trestný čin zasahování do nezávislosti soudu speciální ve vztahu k trestnému činu podplacení, posouzení takového jednání jen dle § 335 odst. 1 TZ by nepostačovalo vzhledem ke společenské škodlivosti uvedeného činu. Srovnáme-li navíc trestní sazby trestného činu podplacení v takovémto případě, tj. 1 až 6 let a u zasahování do nezávislosti soudu, tj. jen 6 měsíců až tři léta, potrestání jen dle posledně uvedené trestní sazby by k vystižení závažnosti spáchaného činu nepostačovalo. Navíc není logické postihovat podplacení přisedícího v uvedeném případě nižší trestní sazbou než například podplacení úředníka stavebního úřadu v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu.¹⁴⁰

¹³⁶ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II.díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2639.

¹³⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 888.

¹³⁸ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 841.

¹³⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 842.

¹⁴⁰ GRIVNA, T., a kol. Sbíрка klauzurních prací z trestního práva hmotného a procesního. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 307-308.

4.4 Násilí proti orgánu veřejné moci dle § 323 TZ, násilí proti úřední osobě dle § 325 TZ

Objektem prvně zmíněného trestného činu je zájem na nerušeném a řádném výkonu pravomoci orgánu veřejné moci, u druhého pravomoci úřední osoby.

Násilí proti orgánu veřejné moci spočívá v užití násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci demonstrativně vypočtených orgánů veřejné moci, kde je výslovně uveden i soud. Násilím rozumíme použití síly, aby tak pachatel působil na vůli člověka s cílem přemoci jeho odpor anebo mu zamezit.¹⁴¹ Násilí může směřovat buď přímo proti soudci, po kterém pachatel něco požaduje, nebo i proti jiné osobě, například dítěti soudce, či proti věci, pachatel může „objet auto soudce klíčkem“. Násilí zde však musí být prostředkem působení na vůli úřední osoby, či osoby reprezentující orgán veřejné moci.¹⁴² Napadne-li příbuzný odsouzeného pachatele soudce, který se však ubrání a má jen nějaké škrábnutí na obličeji, není mu tedy způsobena újma na zdraví, i tak je naplněn znak násilí (č. 22/1966, č.39/2013 Sb. rozh. tr.). Znak násilí je tak naplněn, i když nedojde k ublížení na zdraví nebo není způsobena škoda.¹⁴³ Kdyby obhájce uchopil soudcův talár a zacloumal jím, takové jednání nevykazuje dle judikatury znaky násilí (R 22/1966 -I). Je tedy na soudu, aby vždy pečlivě posoudil okolnosti konkrétního případu a došel k závěru, zda se jedná o násilí či nikoliv.¹⁴⁴ Samotný čin je dokonán již použitím násilí, opět bez ohledu na fakt, zda pachatel dosáhl svého cíle či nikoliv.¹⁴⁵ Násilí může směřovat proti celému kolektivnímu orgánu, i proti jejímu členovi, je-li úmyslem pachatele působit na výkon pravomoci orgánu veřejné moci.

¹⁴¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 828-829.

¹⁴² JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 829.

¹⁴³ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2591.

¹⁴⁴ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 2598.

¹⁴⁵ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 829.

Subjektem tohoto trestného činu může být kdokoliv¹⁴⁶, subjektivní stránka vyžaduje přímý úmysl, neboť pachatel jedná s cílem působit na výkon¹⁴⁷ pravomoci, nebo pro výkon¹⁴⁸.¹⁴⁹ Trestně odpovědný by byl i pachatel, který užil násilí, aby soudce plnil úkoly plynoucí z jeho pravomoci v souladu se zákonem.

Vyloučený je jednočinný souběh s trestnými činy proti životu a zdraví.¹⁵⁰ Bude-li však soudce ubodán drogovým gangem, jehož trestné činy projednával, následně gang tělo soudce zakope v lese, půjde o zvlášť závažný zločin vraždy dle § 140 odst. 2, 3 písm. d) TZ. Na druhou stranu, bude-li úmyslem pachatele soudce¹⁵¹ jen zmrzačit a „dát mu lekci, aby rozhodl v jejich prospěch“, soudce napadne, ale soudce kvůli vnitřním zraněním vykrvácí, bude pachatel trestně odpovědný za zvlášť závažný zločin násilí proti úřední osobě dle § 325 odst. 1 písm. a), odst. 4 TZ.

Násilí proti úřední osobě se liší především v objektu trestného činu, kterým je zájem společnosti na nerušeném výkonu pravomoci úřední osoby. I zde platí, že ač je předmětem útoku úřední osoba, násilí může mířit i na jinou osobu, na nezúčastněného třetího, popřípadě i proti věci. Na rozdíl od prvně zmíněného trestného činu, zde je chráněn výkon pravomoci jednotlivce, nikoli kolektivní orgán veřejné moci. Odlišnost je dále v subjektivní stránce, kdy pachatel musí jednat s úmyslem přímým působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo pro výkon pravomoci úřední osoby.

Autor poznamenává, že se naštěstí takovéto případy v českém prostředí snad nestávají, v minulosti byla sledována kauza úmrtí ostravského soudce M.S., který projednával mediálně známé kauzy, jako například žhářský útok ve Vítkově. Policejní orgán však případ odložil¹⁵², dle policie šlo o nešťastnou náhodu či sebevraždu. Je však třeba dodat, že soudce měl bodnou

¹⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 875.

¹⁴⁷ Pachatel usiluje o ovlivnění činnosti soudu či soudce, například aby soudce rozhodl ve prospěch obžalovaného.

¹⁴⁸ Pachatel usiluje o jakousi odplatu za výkon pravomoci.

¹⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.2.2017, sp. zn. 8 Tdo 148/2017.

¹⁵⁰ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 829.

¹⁵¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 829.

¹⁵² *Smrt soudce Studničky zůstává záhadou. Policie případ odložila.* [online]. 17.6.2013 [cit. 2019-09-06]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/smrt-soudce-studnicky-zustava-zahadou-policie-pripad-odložila_201306171055_sbartosova.

ránu na krku, tu mu ale rozkousala smečka psů, kterou choval, tudíž byla práce kriminalistů nanejvýš ztížena.¹⁵³

4.5 Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 TZ, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 TZ

Objektem tohoto trestného činu je v zájem na řádném a zákonném výkonu pravomoci orgánu veřejné moci, u druhého zmíněného nerušený výkon pravomoci úřední osoby.

Objektivní stránka vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci spočívá ve vyhrožování některou újmou uvedenou v § 324 TZ, buď usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody. Samotná výhrůžka musí být vážně míněna a musí být způsobilá v soudci vyvolat obavu, že pachatel danou výhrůžku může splnit.¹⁵⁴ Je však nerozhodné, že pachatel neměl v úmyslu výhrůžku splnit (srov. R 37/ 1995). Samotné výhrůžky mohou být použity jak proti úřední osobě, tak proti jinému, ale vždy musí směřovat k ovlivnění pravomoci nebo k zastrašení úřední osoby pro výkon pravomoci učiněný v minulosti.¹⁵⁵ Pošle-li tedy matka obžalovaného soudci e-mail, ve kterém mu sdělí, že ho zastřelí, a že umučí jeho manželku, pak matka bude odpovědná za přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 odst. 1 písm. a) TZ.

Subjektivní stránka pak spočívá v úmyslu pachatele vyhrožovat újmou uvedenou v daném ustanovení, ale navíc musí jednat v úmyslu působit na výkon pravomoci orgánu veřejné moci nebo pro výkon pravomoci orgánu veřejné moci.¹⁵⁶ Pachatel tedy buď usiluje o ovlivnění výkonu pravomoci orgánu veřejné moci, nebo se chce za výkon pravomoci orgánu pomstít.

¹⁵³ *Soudce Studnička nezemřel kvůli kauzám, které rozhodoval* [online]. 2012 [cit. 2019-09-06]. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/soudce-studnicka-nezemrel-kvuli-kauzam-ktere-rozhodoval-6996511>.

¹⁵⁴ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání.* Praha: Leges, 2017, s. 830.

¹⁵⁵ DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2601.

¹⁵⁶ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání.* Praha: Leges, 2017, s. 830.

Subjektem tohoto trestného činu pak může být kdokoli.¹⁵⁷

Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu se liší od prvně zmíněného vlastně jen v chráněném objektu, tím je v tomto případě nerušený výkon pravomoci úřední osoby.¹⁵⁸

Autor také řeší otázku, zda trestní zákoník zavádí nějaké trestněprávní konsekvence spojené s urážkou soudu či soudce. Trestní zákoník č. 140/1961 Sb. obsahoval skutkovou podstatu postihující hrubou urážku či pomluvu státního orgánu při výkonu jeho pravomoci nebo pro jeho výkon, s tím, že autor připomíná, že soud je státním orgánem.¹⁵⁹ Dnes taková hrubá urážka je modifikována a upravena trestným činem pohrdání soudem dle § 336 TZ, kde je chráněna důstojnost soudního jednání ale také vážnost soudu.¹⁶⁰ Tento trestný čin je spíše postihem ultima ratio, neboť důstojnost soudu a soudního jednání je chráněna i jinými instituty, jako je napomenutí a pořádková pokuta¹⁶¹, nebo vykázání z jednací síně.¹⁶² Nepostačují-li tyto instituty, bude třeba uplatnit trestní odpovědnost za trestný čin pohrdání soudem. Kupříkladu muž stíhaný za vraždu bude u hlavního líčení křičet tak, že státní zástupce nebude moci přednést obžalobu, poté se několikrát rozběhne proti soudkyni, dojde i na invectivy a následně pokouše ruce justiční stráží. Soudce se situaci snaží řešit pauzou a čekáním, zda se obžalovaný uklidní, nepostačují-li ostatní prostředky a takové jednání je opakované, může pak dát podnět státnímu zástupci, aby věc byla případně stíhána jako pohrdání soudem a násilí proti úřední osobě. V úvahu by v jiných případech mohl přijít trestný čin pomluvy dle § 184 TZ. Útok v podobě pomluvy lze spáchat pouze vůči soudci, nikoliv vůči soudu, tedy orgánu veřejné moci.¹⁶³ Velká ochrana je poskytnuta právě soudcům, roli ale bude hrát to, kdo daný nepravdivý výrok pronáší, zda například advokát v soudní síni, novinář účasten soudního jednání atd. Nízkou míru kritiky lze snést vůči samotnému soudci, vyšší už pak proti činnosti a výstupům soudce, typicky

¹⁵⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 875.

¹⁵⁸ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 831.

¹⁵⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, § 154 odst. 2.

¹⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 888.

¹⁶¹ § 66 TR, § 53 OSŘ.

¹⁶² § 204 TR, § 54 OSŘ.

¹⁶³ FRYŠTÁK, M., KUČHTA, J., PROVAZNÍK, J., ČEP, D. Postavení úřední osoby v trestním právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 108.

rozhodnutí.¹⁶⁴ Na okraj autor poznamenává, že neuposlechnutí soudce, či znevážení jeho postavení je postihováno též správním právem¹⁶⁵, trestný čin pohrdání soudem tak bude třeba uplatnit až jako nejzazší možné řešení.

¹⁶⁴ FRYŠTÁK, M., KUČHTA, J., PROVAZNÍK, J., ČEP, D. Postavení úřední osoby v trestním právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 110.

¹⁶⁵ Zákon č. 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích, § 5 odst. 1 písm. a) a b).

5 Nezávislost a nestrannost soudce v trestním řádu

Článek 36 Listiny základních práv a svobod hovoří o právu každého domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Nestrannost soudu a soudce je pak zaručena v trestním řádu institutem vyloučení orgánů činných v trestním řízení¹⁶⁶ v § 30 a následující TŘ. Filozofie tohoto institutu je taková, že spravedlivě a nezištně nemůže rozhodovat takový soudce, u něhož lze mít pochybnost o jeho podjatosti. Podjatost soudce se zakládá na poměru soudce buď k věci, k jinému orgánu činnému v trestním řízení či k některé osobě, již se úkon trestního řízení přímo dotýká.¹⁶⁷ Jedná se o taxativní výčet, který proto nemůžeme rozšiřovat, důvodem pro vyloučení soudce tak nemůže být například namítaná špatná úroveň odbornosti (R23/1998).¹⁶⁸

Poměr soudce k projednávané věci znamená, že soudce je v dané trestní věci, kterou má profesně posuzovat, v jiném procesním postavení, například byl svědkem trestného činu neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku, nebo je v dané věci poškozeným, tedy například by měl posuzovat kauzu, kde se obviněný dopustil trestného činu násilí proti úřední osobě, kde útok byl mířen proti soudci, který má věc projednávat. Důvod pro vyloučení by byl dán také v případě, že by vystupoval jako tlumočnick v téže věci (10/1990 Sb.).¹⁶⁹ Podobně by se posuzoval případ, kdy soudce odvolacího soudu komentoval v médiích napadené rozhodnutí soudu prvního stupně a vyjadřoval se k jeho správnosti ještě před tím, než rozhodne odvolací soud.¹⁷⁰ Dle Jelínka v těchto případech platí zásada „mlčeti zlato“, poukazoval při tom na projednávanou kauzu exposlance Ratha a s tím související vyjádření předsedy Nejvyššího soudu do médií k této kauze. V případě podaného dovolání by se kauza dostala k Nejvyššímu soudu, kde by pak exposlanec a jeho advokáti argumentovali podjatostí jeho předsedy,

¹⁶⁶ Soud patří mezi orgány činné v trestním řízení dle § 12 odst. 1, zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu.

¹⁶⁷ Zákon č. 141/1961, trestní řád, § 30 odst. 1.

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 242.

¹⁶⁹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 193.

¹⁷⁰ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 244.

tak i jeho soudců kvůli předchozímu vyjádření v mediích.¹⁷¹ Lze tedy doporučit soudcům spíše rezervovaný přístup ke komentářům do veřejných sdělovacích prostředků před pravomocným skončením věci.

Poměrem k jinému orgánu činnému v trestním řízení rozumíme především příbuzenský poměr soudce k policejnímu orgánu či státnímu zastupitelství. Bude-li tedy státním zástupcem bratranec soudce, bude u soudce dán důvod pro vyloučení z úkonů trestního řízení.¹⁷²

A konečně podjatost může být dána *poměrem k osobě, jíž se úkon trestního řízení přímo dotýká*. Zde se naskytá širší škála možností, ať už jde o vztah blízkých osob, nebo o přátelský (popřípadě nepřátelský) vztah soudce k obhájci, zákonnému zástupci nebo zmocněnci. Pro ilustraci autor uvádí příklad, kdy soudce bude v příbuzenském poměru ke zmocněnci poškozeného, bude tak dán důvod pro vyloučení soudce z úkonů trestního řízení v dané věci.¹⁷³

Vyloučení příslušného soudce z rozhodování se mohou domáhat nejen strany a osoby zúčastněné na řízení, ale i samotný soudce, pokud je on sám přesvědčen, že nevyhovuje požadavku nestrannosti v dané věci. O vyloučení se tedy rozhoduje buď na návrh, nebo i bez něj, tj. z úřední povinnosti, neboť dle § 31 odst. 1 TŘ rozhodne takový orgán o svém vyloučení sám. Návrh pak může podat procesní strana, tj. obviněný, poškozený, zúčastněná osoba nebo jejich zástupci, tedy obhájce, zmocněnec, zákonný zástupce, pak také státní zástupce v řízení před soudem, v řízení u mladistvých dále orgán sociálněprávní ochrany dětí.¹⁷⁴

O samotném vyloučení rozhoduje v neveřejném zasedání¹⁷⁵ orgán, kterého se důvody vyloučení týkají. Rozhoduje-li tedy soudce či přísedící v senátě, pak o vyloučení rozhodne tento senát. Exposlanec Rath namítal nedodržení této normy, kdy mu byl zamítnut návrh na vyloučení

¹⁷¹ Jiří Jelínek: *Kauza Rath hned tak neskončí* [online]. [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/jiri-jelinek-kausa-rath-hned-tak-neskonci.A150817_115027_pozice-tema_lube.

¹⁷² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 172.

¹⁷³ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 172.

¹⁷⁴ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 256-257.

¹⁷⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 240.

soudce, o čemž ale rozhodl jiný trestní senát krajského soudu, než který jeho kauzu projednával. Vrchní soud následně krajskému soudu uložil, aby ve věci rozhodl znovu a napravil tak vadu řízení.¹⁷⁶ Pokud jde o formu, má toto rozhodnutí formu usnesení.¹⁷⁷ Přezkum rozhodnutí, ať už pozitivního či negativního, zákonodárce připouští, neboť je proti němu přípustná stížnost¹⁷⁸, která však nemá odkladný účinek. Autor dodává, že stížnost je třeba podat do tří dnů od oznámení usnesení podle §143 odst. 1 TR. ¹⁷⁹ Fakt, že zákonodárce nepřiznal stížnosti odkladný účinek kvituji s povděkem, neboť se tak, alespoň částečně snaží zamezit prodlužování trestního řízení a zbytečným a neodůvodněným obstrukcím. To platí podobně již při podání návrhu na vyloučení. Je-li tedy podán konkrétní návrh na vyloučení soudce či přísedícího, řízení může i přesto pokračovat.¹⁸⁰

Vyhoví-li ovšem nadřízený orgán stížnosti a rozhodne o vyloučení osoby, nemohly by být úkony vyloučené osoby podkladem pro rozhodnutí.¹⁸¹ K takovým procesním úkonům nelze přihlížet, nejde jen o úkony provedené po rozhodnutí o vyloučení dané osoby, ale i ostatní úkony provedené před tímto rozhodnutím od doby, kdy vyvstal konkrétní důvod, který vedl k pochybnostem o nestrannosti.¹⁸² Kdyby ve věci rozhodl vyloučený orgán, je taková skutečnost důvodem jak pro odvolání¹⁸³, tak případně pro dovolání.¹⁸⁴

Důvody vedoucí k vyloučení soudce musí objektivně existovat, nepostačuje pouze vnitřní pocit soudce. Při rozhodování o vyloučení je nutné vycházet z konkrétního případu, samotné

¹⁷⁶ *Rathův soudce Pacovský bude znovu řešit svou podjatost.* [online]. 17.4.2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vrchni-soud-vratil-soudci-rathovy-kauzy-rozhodnuti-o-podjato/r~639f96b2e51f11e494a20025900fea04/>.

¹⁷⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 119 odst. 1 a § 134.

¹⁷⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 31 odst. 1 a 2.

¹⁷⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 257.

¹⁸⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 173.

¹⁸¹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 30 odst. 1 in fine.

¹⁸² DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 245-246.

¹⁸³ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 258 odst. 1 a).

¹⁸⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 265b odst. 1 b).

rozhodnutí o vyloučení soudce se následně musí opírat o všechny rozhodné podklady, postoje soudce, nikoliv jen spekulace a domněnky.¹⁸⁵ Lze vyloučit jen soudce, tedy konkrétní osobu, ale ne celý senát (srov. R 34/1997), vyloučení se tak musí vždy týkat konkrétní osoby.

Rozhodne-li soud o vyloučení soudce jen z toho důvodu, že se obává, že obviněný by svým procesním postupem prodlužoval trestní řízení, tak by svým postupem porušil článek 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, kde je zakotveno právo na zákonného soudce. Z tohoto ustanovení je výjimkou právě institut vyloučení orgánů činných v trestním řízení, který však lze aplikovat jen v odůvodněných případech, ne preventivně, jen za tím účelem, aby se předešlo obávaným průtahům v řízení.¹⁸⁶

Při soudním jednání se mohou vyskytnout invektivy a argumenty ad hominem jak ze strany soudce, tak ze strany obviněného. Ani urážka soudce obviněným nepostačuje k jeho vyloučení, neboť obviněný by tak mohl vědomě dosáhnout změny ve složení soudního senátu a mohlo by jít o jeho zamýšlenou taktiku. U soudce se navíc předpokládá profesionální přístup, kdy musí být schopen se přenést přes všechny proti němu mířené invektivy tak, aby to neovlivnilo jeho nestrannost. Tyto urážky však nesmí přesáhnout únosnou míru, navíc, budou-li opakované, mohly by založit odpovědnost za trestný čin pohrdání soudem dle § 336 TZ. Podobně podá-li obviněný na soudce žalobu na ochranu osobnosti, pak taková situace taktéž nezakládá důvod pro jeho vyloučení. Rovněž i nevhodné chování soudce spočívající ironizování sdělení obviněného nezavdává důvod vyloučení.¹⁸⁷

Podle § 30 odst. 2 TŘ je dále vyloučen soudce nebo přísedící kvůli pozici, kterou zastávali v předchozím stadiu trestního řízení, pokud byli v projednávané věci činní jako policejní orgán, obhájce, státní zástupce, zmocněnec zúčastněné osoby nebo poškozeného. Projednávanou věcí rozumíme skutek a faktické okolnosti, které s ním souvisejí.¹⁸⁸

Zákonodárce automaticky vylučuje soudce z taxativních důvodů, že se účastnil na projednání určité trestní věci v předcházejícím stadiu trestního řízení. V těchto případech je soudce vyloučen automaticky, to znamená bez ohledu na jeho vnitřní psychický stav

¹⁸⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 243.

¹⁸⁶ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2017, s. 244.

¹⁸⁷ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2017, s. 245.

¹⁸⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 242.

a schopnosti ve věci objektivně rozhodnout. Po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu je automaticky ex lege vyloučen soudce, který v projednávané věci v přípravném řízení nařídil provedení zajišťovacích institutů jako je nařízení domovní prohlídky, vydání příkazu k zatčení, rozhodování o vazbě a další úkony uvedené v § 30 odst. 2 TŘ. Tento důvod vyloučení vychází z myšlenky, že o vině a trestu by měl rozhodovat jiný soudce než ten, který si v přípravném řízení učinil předběžný úsudek o vině obviněného (NS ČR 7 Tz 275/2001 z 30.10.2001). Analogicky bude vyloučen i soudce, který rozhodoval v přípravném řízení o vazbě obviněného, ale následně místo obžaloby je podán návrh na uložení ochranného léčení či zabezpečovací detence (R23/2002). A contrario všechny ostatní úkony učiněné soudcem v přípravném řízení automaticky nevylučují soudce v následujících stádiích trestního řízení, soudce tak například ustanoví obhájce obviněnému dle § 39 odst. 1 TŘ, rozhodne o uložení předběžného opatření spočívající v zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě dle § 88g TŘ atd., a přesto nebude ex lege vyloučen.

Důvod pro vyloučení soudce platí po celou dobu trvání trestního řízení, to znamená nejen před soudem prvního stupně, ale též v odvolacím řízení, řízení o mimořádných opravných prostředcích, tak i v řízení vykonávacím.¹⁸⁹

Dalším případem, kdy je soudce nebo přisedící ex lege vyloučen je jeho předchozí účast na rozhodování soudu nižšího stupně, a naopak v téže věci. V odvolacím řízení tak bude vyloučen soudce, který vydal napadnuté rozhodnutí, též v dovolacím řízení, účastnil-li se na vydání rozhodnutí v rámci odvolacího řízení. Podobně v řízení, kdy je podána stížnost pro porušení zákona a soudce se dříve podílel na vydání rozhodnutí, proti němuž stížnost směřuje. Naproti tomu důvodem ale není, že soudce rozhoduje o návrhu na obnovu řízení, jenž byl v téže věci následně podán.¹⁹⁰

Trestní řád dále explicitně vylučuje soudce z přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud se účastnil rozhodování v předchozím řízení.¹⁹¹

Autor na tomto místě považuje za nutné připomenout, že nestrannost soudce má dva hlavní aspekty. Prvně je to pocit soudce, který se subjektivně necítí být při rozhodování podjatý, tento aspekt však k podjatosti soudce nepostačuje. Potřeba je dále objektivně zjistit skutečnosti

¹⁸⁹ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2017, s. 248.

¹⁹⁰ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2017, s. 251.

¹⁹¹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 30 odst. 4.

a potvrdit tak, že zde vztah ve věci je a soudce by tak nemusel rozhodovat spravedlivě a nezištně. Aby soudce byl podjatý, je nutné splnit i druhý zmíněný aspekt, tedy že nejsou objektivně vyloučeny oprávněné pochybnosti o nestrannosti soudce. (III. ÚS 441/04).

Institut podjatosti je spojen také s principem presumpce nevinny, neboť poruší-li soudce v průběhu řízení tento princip tím, že prohlásí, že určitou osobu považuje za vinnou, ačkoliv věc ještě nebyla pravomocně rozhodnuta, je pak soudce považován za podjatého, a tudíž nebude moci splnit nezbytný požadavek nestrannosti (ÚS 1965/15).

Ani předchozí seznámení soudce se skutkovými a právními otázkami předtím, než mu samotná věc byla přidělena k projednání, není důvodem k jeho podjatosti. Naopak, společnost má zájem na zvyšování odborné úrovně soudců, bezpochyby se účastní řady seminářů, odborných diskuzí, řada z nich se věnuje publikační činnosti (R 49/1995). To pak přispívá podle diplomanta k obecnému povědomí mezi soudci a podporuje se tak i zásada legitimního očekávání, tedy požadavku, aby soudy v obdobných případech rozhodovaly obdobně.

Vyloučena z úkonů trestního řízení nebyla podle judikatury ani samosoudkyně, která podala trestní oznámení na obžalovaného, neboť měla podezření, že se dopustil trestného činu v jednacím síni v rámci projednávání jiné trestné činnosti tohoto delikventa (srov. 7 To 494/97).

Je-li u soudu projednáván trestný čin, kde poškozeným je tamější soudce, ostatní soudci nebudou vyloučeni, neboť vztah mezi soudci na pracovišti a jejich vzájemná kolegialita není dle § 30 TŘ důvodem pro vyloučení (ÚS 67/04). Zmíněné však podle judikatury neplatí u trestného činu násilí proti úřední osobě, kde poškozeným měl být soudce, pak je dán důvod, aby věc byla soudu odňata a přikázána jinému soudu (ÚS 441/04).

Soudy se s námitkami na vyloučení konkrétní osoby musí vypořádat, je irelevantní, že jde o snahu obžalovaného ztěžovat průběh řízení. Domnělé obstrukční jednání obžalovaného nemůže vést k opomenutí skutečností, které by následně mohly zapříčinit pochybnost o nestrannosti soudu (ÚS ČR Pl. ÚS 13/06). V řadě případů skutečně půjde o obstrukční jednání, kdy obžalovaný bude číst několik hodin před soudem návrh na vyloučení soudce, ale je nutné si dle autora práce uvědomit, že možností obstrukcí je v trestním řádu celá řada, například by si mohl taktéž zvolit sedm obhájců a ti by mohli mít podobně dlouhou závěrečnou řeč.

O systémovém zamezení obstrukcí se hovoří především v souvislosti s diskutovaným novým

trestním řádem.¹⁹² Autor de lege ferenda navrhuje zakotvit přinejmenším koncentraci tohoto institutu podobně, jak již zákonodárce učinil v občanském soudním řádu, kde je účastník povinen uplatnit námitku podjatosti v poměrně přísných časových intervalech, tj. zpravidla nejpozději při prvním jednání.¹⁹³

Už v současnosti jsou ale zavedeny limity podávaných námitek podjatosti. Vzpomenu na exposlance Ratha, který u soudu tři dny odůvodňoval námitku podjatosti předsedy senátu. Soudce však odebral exposlanci slovo s tím, že se „vyloženě už jedná o obstrukční snahu“, neboť exposlanec chtěl číst protokoly z jiného řízení, kde figuruje strýc soudce.¹⁹⁴ Podávání námitek podjatosti je stranou podávána i přes to, že ví, že soud takovému návrhu nevyhoví. Návrh může být pouze vyfabulovaný a podávaný v rámci taktiky jedné strany, aby tak prodloužilo trestní řízení.

Celkově se úprava této problematiky z velké části opírá o důvěru v osobnost soudce a v jeho vysokou profesionalitu. Jeho povinností je se přenést přes případné výpady proti němu a dokázat i přes to nestranně a věcně rozhodnout.

¹⁹² Jan Sváček: *V trestním řízení by se mělo zabránit obstrukcím*. [online]. [cit. 2019-09-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/02/jan-svacek-v-trestnim-rizeni-by-se-melo-zabranit-obstrukcim/>.

¹⁹³ Zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 15a a následující.

¹⁹⁴ Rath přednášel námitku podjatosti již třetí den, soudce mu odebral slovo. [online]. [cit. 2019-09-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/david-rath-krajsky-soud-namitka-podjatost-soudce-robert-pacovsky.A171025_103031_krimi_jkk.

6 Kontrola činnosti soudců, odpovědnost soudců a kárné řízení

Soudci autoritativně rozhodují o právech a povinnostech osob a ovlivňují tak životy mnoha z nás. Je proto vhodné zakotvit určitou kontrolu činnosti soudců. Otázkou je, který orgán má vykonávat kontrolu nad soudnictvím? V úvahu může připadat zákonodárny sbor, který vykonává kontrolu následnou, tj. reaguje na aplikační problémy v praxi změnou legislativy. Tato kontrola ze strany legislativního sboru je však omezená, neboť nemůže zasahovat do konkrétních případů. Dále připadá v úvahu kontrola správním orgánem, konkrétně Ministerstvem spravedlnosti, předsedy soudů atd. Taková kontrola se soustředí spíše na četnost, včasnost a kvalitu vyřizovaných věcí.

V neposlední řadě může kontrolu soudnictví vykonávat přímo orgán působící v rámci soudnictví, zejména pak soudcovské rady a kárné senáty. Nicméně ani tyto orgány nemohou zasahovat do rozhodování konkrétních kauz, anebo vyvozovat důsledky z již vynesných rozhodnutí.¹⁹⁵ Každá kontrola, která má mít smysl, musí směřovat v závěry. Závěr může spočívat v postihu či opatření tak, aby zajistily lepší stav do budoucna. Na tomto místě znovu připomínám, že se soudce může při výkonu soudní činnosti dopustit trestného činu, neboť není zproštěn trestní odpovědnosti. Soudce je však odpovědný i za porušování svých pracovních povinností, pak hovoříme o disciplinární odpovědnosti. Disciplinární postih soudců spočívá v projednání každého provinění před kárným senátem, a to na základě kárné žaloby a s plnou možností obhajoby a přešetřením sporných okolností.¹⁹⁶

Spolu se zákonem o soudech a soudcích vyšel zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. Tento zákon upravuje příslušnost soudů pro kárné řízení (nejen) soudců¹⁹⁷, složení senátu kárného soudu, postup kárného soudu i účastníků v řízení o kárné odpovědnosti a v řízení o způsobilosti soudce.

Článek 82 Ústavy České republiky stanoví, že *soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí a jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat*. Nezávislost soudce je pak garantována i v rovině

¹⁹⁵ ZOULÍK, F.: Soudy a soudnictví. C.H. Beck, Praha 1995, s. 96-97.

¹⁹⁶ ZOULÍK, F.: Soudy a soudnictví. C.H. Beck, Praha 1995, s. 96-97.

¹⁹⁷ Kárná odpovědnost soudců Ústavního soudu je však upravena zákonem č.182/1993 Sb., zákonem o Ústavním soudu.

odpovědností, neboť za případné chybné soudní rozhodnutí neodpovídá soudce, nýbrž stát. Takováto konstrukce je logická z několika důvodů. Jednak to byl stát, který soudce výkonem funkce pověřil¹⁹⁸. Zadruhé soudce je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí¹⁹⁹, což by nebylo možné, kdyby soudce mohl být za případný omyl, kterého by se dopustil při rozhodovací činnosti, žalován účastníky řízení o náhradu vzniklé újmy. Soudce by pak měl odůvodněné obavy před případnou majetkovou újmou, která by mu hrozila a rozhodoval by tak, aby tuto odpovědnost minimalizoval. Z těchto důvodů odpovídá stát.²⁰⁰ Stát tak odpovídá za škodu (popř. nemajetkovou újmu) způsobenou při výkonu státní moci, pokud tato činnost spočívá ve vydání rozhodnutí v občanském soudním řízení, ve správním soudnictví či v trestním řízení, popřípadě pokud takováto činnost spočívá v nesprávném úředním postupu²⁰¹.²⁰² Tato odpovědnost státu za škodu je absolutní, tj. jde o objektivní odpovědnost bez ohledu na zavinění s tím, že liberační důvody nejsou připuštěny. Pokud jsou tedy splněny zákonné podmínky²⁰³ pro vznik odpovědnosti státu, stát se této odpovědnosti

¹⁹⁸ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 88.

¹⁹⁹ § 79 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²⁰⁰ Odpovědnost státu tak má dvě formy: 1) odpovídá za škodu (popř. nemajetkovou újmu) způsobenou nezákonným rozhodnutím 2) odpovídá za škodu (popř. nemajetkovou újmu) způsobenou nesprávným úředním postupem.

²⁰¹ Např. chybné vyznačení doložky právní moci na rozhodnutí, které není dosud pravomocné, rovněž i nesprávné poučení soudu o přípustnosti opravného prostředku dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5. 2003, sp. zn. 29 Odo 10/2003 (C 1955).

²⁰² § 78 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích ve spojení s § 5 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím a nesprávným úředním postupem.

²⁰³ Zákonné podmínky pro vznik odpovědnosti státu stanoví zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím a nesprávným úředním postupem. Mj. musí být splněny tři podmínky, tj. 1) rozhodnutí či nesprávný úřední postup 2) vznik škody či nemajetkové újmy 3) příčinná souvislost mezi 1) a 2).

nemůže nijak zprostit.²⁰⁴ Soudce nese pouze kárnou odpovědnost vůči státu a ostatním příslušníkům své profese.²⁰⁵

Nahradil-li ale stát vzniklou škodu nebo poskytl-li zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, může požadovat regresní úhradu po soudci, který se podílel na vydání nezákonného rozhodnutí nebo na nesprávném úředním postupu.²⁰⁶ Nezbytnou podmínkou je však zjištění viny soudce v kárném či trestním řízení.²⁰⁷

Soudce se může dopustit kárného provinění, kterým rozumíme *zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů*.²⁰⁸ Již z této definice je zřejmé, že jde o subjektivní kárnou odpovědnost, což znamená, že ze strany soudce musí jít alespoň o nevědomou nedbalost ve vztahu k porušení povinnosti nebo jinému jednání.²⁰⁹ Povinností soudce při rozhodovací činnosti je celá řada, namátkou připomenu povinnost poskytnout účastníkům řízení či straně řízení plnou možnost k uplatnění jejich práv, povinnost dbát na to, aby rozhodnutí bylo srozumitelně a pečlivě odůvodněno, či povinnost prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst.²¹⁰ Řízení ve věci soudců, kteří se měli dopustit kárného provinění nazýváme kárným řízením a je upraveno zákonem o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních

²⁰⁴ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 93.

²⁰⁵ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 90.

²⁰⁶ § 17 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

²⁰⁷ § 17 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

²⁰⁸ § 87 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²⁰⁹ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 98.

²¹⁰ SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. a kolektiv, Soudnictví - historie, současnost a perspektivy, Eurolex Bohemia s.r.o., 2004, s.491-492.

exekutorů.²¹¹ Monopol na vedení kárného řízení má kárným senát Nejvyššího správního soudu.²¹²

Kárné řízení ve věcech soudců je postaveno na řadě principů:

- **Kárný senát má na výběr řadu kárných opatření**

Zákon o soudech a soudcích uvádí taxativní výčet kárných opatření. Zákonodárce sem zařadil důtku, dočasné snížení platu, odvolání z funkce předsedy senátu a nejpřísnějším kárným opatřením je odvolání z funkce soudce.²¹³

Soudce tak může být za své pochybení majetkově postižen jen nepřímo, a to tak, že v kárném řízení bude prokázáno jeho pochybení při výkonu jeho činnosti.²¹⁴

Mezi kárnými opatřeními není uvedena pokuta, jedinou finanční sankcí je zde dočasné snížení platu. Zavedení pokuty by však podle mého názoru bylo vhodnější, neboť jednorázový postih je efektivnější a není jako dočasné snížení platu vztaženo na delší období, které pro soudce nemusí znamenat dostatečnou újmu. Navíc by zavedení pokuty přispělo k lepší informovanosti veřejnosti o kárném provinění. Těžko si veřejnost dokáže představit, o jak závažné kárné provinění šlo, když se například dozví, že soudci byl dočasně snížen plat o 15 % na dobu 6 měsíců.

- **Idea odborného posouzení kárné odpovědnosti a boje proti „uzavřenosti justice“**

Kárný senát se skládá z předsedy senátu (soudce Nejvyššího správního soudu), jeho zástupce, soudce vrchního, krajského nebo okresního soudu a třech přísedících. Mezi přísedícími musí být vždy nejméně jeden státní zástupce, jeden advokát a jedna osoba vykonávající jiné právnické povolání, je-li zapsána v seznamu přísedících pro řízení ve věcech soudců.²¹⁵ V současné době jsou u Nejvyššího správního soudu ustaveny pro řízení ve věcech

²¹¹ Zákon č.7/2002 Sb.

²¹² § 3 zákona č.7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²¹³ § 88 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²¹⁴ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 98.

²¹⁵ § 4 odst. 1 zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

soudců 3 kárné senáty.²¹⁶ V kárném řízení ve věci soudců tak rozhodují též zástupci jiných právnických profesí. Odpůrci této koncepce tvrdí, že není vhodná, neboť soudce má být souzen jen soudcem, který přesně dokáže posoudit náročnost soudní profese a správně pak právně posoudit dané pochybení.²¹⁷ Dle mého názoru je tato koncepce správná, jednak eliminuje kritizovanou uzavřenost justice a jednak pokud je soudce dostatečně odpovědný, nemusí mít obavu z toho, že jej v kárném řízení budou posuzovat i příslušníci jiných právnických profesí.

▪ **Kárné řízení se zahajuje na návrh.**²¹⁸

I zde jsou stanoveny zákonné lhůty pro podání návrhu na zahájení kárného řízení. Návrh na zahájení kárného řízení musí být podán nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o skutečnostech týkajících se kárného provinění, které jsou rozhodné pro podání návrhu (tedy subjektivní lhůta), nejpozději však do 3 let ode dne spáchání kárného provinění (lhůta objektivní).²¹⁹

Okruh osob, které jsou oprávněny podat návrh na zahájení kárného řízení je poměrně široký.²²⁰ Kromě ministra spravedlnosti může návrh podat i prezident republiky či předsedové jednotlivých soudů.

Návrh musí obsahovat jméno a příjmení soudce, proti němuž návrh směřuje, popis skutku, pro který se navrhuje zahájení kárného řízení, označení důkazů, o které se návrh opírá, a návrh na uložení konkrétního kárného opatření. K návrhu se připojí důkazy, které má navrhovatel k dispozici. Senát kárného soudu však není návrhem na uložení kárného opatření vázán.²²¹

Účastníky kárného řízení jsou pak navrhovatel a soudce, proti němuž návrh směřuje.²²²

²¹⁶ Senát č. 11, 13 a 16 dle [online]. [cit. 2019-12-23]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Karne-senaty/art/587?menu=292>.

²¹⁷ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právní profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 99.

²¹⁸ § 8 odst.1, zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²¹⁹ § 9 odst. 1, zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²²⁰ § 8 zákona č.7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²²¹ § 9 odst. 2, zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²²² § 9 odst. 3, zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

- **Objevuje se zde prvek tzv. restorativní justice.**

Zákon totiž upravuje určitou formu odklonu od kárného řízení, neboť ne vždy je nutné, aby bylo pro porušení povinností soudce iniciováno kárné řízení. Zákon umožňuje, aby drobné nedostatky v práci nebo drobné poklesky v chování mohly být vyřízeny méně formálním způsobem, a to sice tak, že osoba, která je jinak oprávněna podat návrh na zahájení kárného řízení, soudci jednání vytkne, pokud je takový postup postačující.²²³ Proti výtce pak může soudce podat správní žalobu a domáhat se určení, že výtkou bylo zasaženo do nezávislosti soudní moci.²²⁴

- **Kárné řízení je jednoinstanční.**

Odvolání proti rozhodnutí v kárném řízení není přípustné.²²⁵ Zákon však připouští napadení pravomocného rozhodnutí prostřednictvím institutu obnovy řízení taxativně vymezeným okruhem osob.²²⁶

Nyní je kolem 200 meritorních rozhodnutí ve věcech kárné odpovědnosti soudců.²²⁷ Je vhodné konstatovat, že ve většině případů je zahájení kárného řízení opodstatněno, neboť k vyslovení viny dojde častěji než ke zproštění. Často je také řízení zastaveno, ať už z důvodu zpětvzetí návrhu, vzdání se funkce či dojde k úmrtí soudce.²²⁸ K případům, kdy dojde k uložení nejpřísnějšího kárného opatření, tedy k odvolání z funkce soudce, dochází poměrně raritně.

Jako příklad uvedu soudce, který způsoboval neodůvodněné průtahy v trestním řízení. Nerespektoval zákonné lhůty k nařízení hlavního líčení nebo k učinění jiného úkonu, dokonce ani lhůty pro vyhotovení rozhodnutí a dopustil se i neoprávněné manipulace se soudním spisem. Kárný senát soudce odvolal z funkce, je však vidět, že k takovému kroku sáhne kárný senát

²²³ § 88a zákona č.6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²²⁴ *Předsedkyně chomutovského soudu podala na ministerstvo žalobu, nesouhlasí s výtkou.* [online]. [cit. 2019-12-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/12/predsedkyně-chomutovskeho-soudu-podala-ministerstvo-zalobu-nesouhlasí-vytkou/>.

²²⁵ § 21 zákona č.7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²²⁶ § 22 zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

²²⁷ Vycházím z informací na www.nssoud.cz.

²²⁸ ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 101.

až jako ultima ratio. Soudci totiž již v minulosti bylo takové pracovní pochybení vytýkáno, i přesto však nedošlo k nápravě.²²⁹

Kuriózním případem kárného provinění je také případ soudce, který pozměnil protokol o hlavním líčení, jenž doplnil o nevyhlášenou část výroku, kterou uvedl i v písemném vyhotovení rozhodnutí.²³⁰

Pro vyváženost uvedu také zprošťující rozhodnutí, kdy podle Nejvyššího správního soudu není kárným proviněním, pokud je soudci odcizeno zavazadlo se soudními spisy, pokud se soudce od něj nevzdálil. Není možné totiž konstatovat, že by dané spisy ponechal bez dozoru.²³¹

Jediný způsob, jak lze tedy soudce postihnout za jeho profesní pochybení je právě kárné řízení. To musíme odlišit od případů, kdy soudce vydá nesprávné rozhodnutí, taková vada má být napravena nikoliv v kárném řízení, ale v řízení odvolacím. Osobně hodnotím kladně, že je zakotven model odpovědnosti státu, soudce by neměl mít obavu ze svého rozhodnutí v konkrétní kauze. Kdyby mu hrozila majetková odpovědnost, mohlo by to negativně ovlivnit jeho rozhodování. Hledáme vlastně určitou rovnováhu mezi dvěma hodnotami, a to nezávislostí soudní moci na straně jedné a rozumnou mírou odpovědnosti soudců na straně druhé. De lege ferenda si však myslím, že by alespoň částečná odpovědnost soudce, byť ne majetkoprávní, byla vhodná. Mám na mysli zavedení systémového zveřejňování soudních rozhodnutí. Jsem přesvědčen, že by to vedlo ke zkvalitnění práce soudců, ke zvýšení právní jistoty, neboť rozhodování by bylo předvídatelnější a byl by naplněn lépe požadavek tzv. legitimního očekávání, tj. v obdobných případech se má rozhodovat obdobně. Koneckonců právě veřejnost je zřejmě tím nejlepším způsobem kontroly.

²²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 18.2.2015, sp. zn. 13 KSS 6/2014.

²³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5.12.2011, sp. zn. 11 KSS 8/2011.

²³¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5.1.2011, sp. zn. 11 KSS 2/2010.

7 Nestrannost a nezávislost soudce mimo jednací síň, soukromá sféra soudce

Obecná povinnost soudce je vykonávat svědomitě svou funkci a při výkonu v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.²³²

V praxi však nastávají sporné případy, ke kterým se vyjadřují kárné senáty, ať už jde o tzv. vedlejší činnost soudce či jeho osobní styky s osobami, které se nějakým způsobem účastní sporu, který soudce vede.

Zákonodárce omezil tzv. vedlejších činností soudce v soukromém životě, kdy soudce nesmí zastávat ani vykonávat jinou výdělečnou činnost s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a orgánech komor Parlamentu. I při výkonu těchto činností však nesmí narušit důstojnost soudcovské funkce a nesmí ohrozit důvěru v nezávislost a nestrannost soudnictví.²³³ V praxi však nastávají různé problémy spojené například s tím, co se rozumí uměleckou činností. Zmíním mediálně diskutovaný případ soudce Elischera, který hrál v inscenovaném pořadu *Nebezpečné vztahy* na televizní stanici Barrandov podnikatele nakaženého virem HIV. Dle vedení Vrchního soudu v Praze, kde soudce Elischer v té době působil, je takováto účast soudce v pořadu nevhodná a nedůstojná. Předseda Vrchního soudu v Praze za to udělil soudci výtku, neboť svým jednáním narušil důstojnost soudcovské funkce²³⁴. Zákon o soudech a soudcích sice připouští možnost soudce přivydělávat si mimo jiné uměleckou činností a lze si tak představit, že se soudce bude ve svém volném čase odraňovat například tvorbou bronzových plastik a soch a ty pak následně prodávat při příležitosti svých vernisáží. Účast soudce v pořadu *Nebezpečné vztahy* však má podle vedení Vrchního soudu k umělecké činnosti velmi daleko. Stejný názor sdílí i předsedkyně Soudcovské unie Daniela Zemanová, podle které účast soudce v pořadech typu reality show není vhodná,

²³² § 80 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²³³ § 85 zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

²³⁴ Jednání soudce tak bylo v rozporu s § 80 odst. 2 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích.

neboť nedisponuje prostorem pro vyjádření uměleckých ambicí soudce a neměl by v takových pořadech vůbec vystupovat.²³⁵

Dalším problémem soukromé sféry advokáta jsou osobní styky, večeře, sportovní aktivity, party a jiné akce s osobami, které mají nějaký vztah ke sporu, který soudce vede. Kárný senát Nejvyššího správního soudu se zabýval mimo jiné otázkou, zda se soudce dopustil kárného provinění, když šel na večeři s advokátem, který hájil zájmy jedné ze stran sporu, o němž soudce rozhodoval. Dle kárného senátu nejde o důvod, který by a priori snižoval důvěru v nezávislost a nestrannost soudce a soudní moci obecně. Soud navíc podotknul, že je velmi naivní představa, že tím, že se soudce uzavře do klausury, se najednou stane nezávislým a nestranným. Podle názoru kárného senátu je navíc logické, že soudce, který působí na jednom místě řadu let, pozná velké spektrum lidí i z právnických profesí a naváže s nimi přátelský vztah.²³⁶ Takto shrnul kárný senát názor na tuto problematiku: „*I soudce zůstává člověkem z masa a kostí, s rozumem, ale i citem, a nikoli subsumpčním autorem, jenž je naprogramován na mechanické, emoci a inklinací zbavené rozhodování. Soudce jako každý jiný člověk žije v určitém vztahovém a sociálním prostředí tvořeném předivem vztahů rodinných, přátelských, kolegiálních či jiných. Miluje i nenávidí, fandí, oškliví si, má běžné lidské předsudky. Prostředí, v němž se pohybuje, i zkrátka a dobře jeho lidská nátura jej nepochybně určitým způsobem hodnotově formují a ovlivňují, což se promítá v jeho rozhodovací činnosti.*“²³⁷

Navíc dle kárného senátu je také časté, že přátelské vztahy jsou mezi právníckými profesemi již od dob studia na stejné právnícké fakultě. Kárný senát dodává, že přátelské vztahy mezi soudcem a dalšími osobami nelze v žádném případě posuzovat a priori za porušení povinnosti soudce dle § 80 odst. 1 věta první a odst. 2 písm. b) či f) zákona o soudech a soudcích. Naopak pokud je u soudce dostatečná míra zdravého sebevědomí, a je si zároveň vědom profesních standardů, které je třeba mezi jednotlivými právníckými profesemi zachovávat, pak takové přátelství není na škodu. Může navíc prohloubit povědomí soudců o fungování oboru v praxi a rozšířit tak odborné znalosti soudce.

²³⁵ *Soudce Elischer dostal za účinkování v Nebezpečných vztazích výtku* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soudce-ivan-elischer-tv-barrandov-nebezpecne-vztahy-hercevytka.A190123_140801_domaci_iri.

²³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2017 - 183 ze dne 24. 5. 2017.

²³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2017 - 183 ze dne 24. 5. 2017.

Odlišný názor ale zastává například bývalá soudkyně Ústavního soudu Eliška Wagnerová, podle které by si soudce měl dávat velký pozor na to, kam jde a s kým se stýká. Sama hovoří o běžné praxi, kdy soudci dostávají pozvánky na soukromé večírky, kam ona sama odmítala chodit, ale jiní je vesele navštěvovali.²³⁸

V jiném případě šlo o oběd mezi soudcem Vrchního soudu v Praze a advokáta, což vyvolalo velkou nevoli exministrů Jiřího Pospíšila a Marie Benešové. Ti inklinují k opačnému názoru, kdy nestrannosti bude podle nich dosaženo nejlépe izolací od všech osob, které by potencionálně mohly být účastníky sporu, který soudce povede.²³⁹ Autor diplomové práce není příznivcem této koncepce a dodává, že ad absurdum by se dle tohoto argumentu měl soudce zdržet všech sociálních kontaktů, neboť každý se může stát v budoucnu účastníkem řízení.

Dle kárných soudů je logické, že takováto profesní přátelství často vyústí v tykání, pozvání na oběd, posezení u kávy, společnou hru tenisu... Tyto vztahy by byly nebezpečné pouze v případě, že by se vyvinula mezi nimi závislost, jednostrannost či náznaky prospěchářství. Nepříjatelným by ale bylo poskytování významných výhod, například neodůvodněné slevy, poskytování plnění zdarma za situace, kdy jiným osobám se takové výhody neposkytují či společné provozování aktivit, kdy by se soudce mohl dostat do takové pozice, že by pociťoval, že může být vydíratelný.²⁴⁰

Nelze a priori říci, jaké jednání soudce v soukromé sféře je nepřípustné. Mantinely tohoto jednání nastavují ve svých rozhodnutích kárné senáty. Kárné senáty musí někdy posuzovat soukromé vztahy soudce a dalších osob se vztahem k soudnímu řízení. Nejvyšší správní soud tak rozhodoval o kárné žalobě předsedy Nejvyššího soudu Pavla Šámala na soudkyni Sylvu Mašínovou. Ta totiž rozhodovala v kauze, ve které se měla pro podjatost sama vyloučit, ale neučinila tak. Nakonec byla potrestána snížením platu o 30 %. Předmětem posuzování byl v tomto případě vztah soudkyně Mašínové s někdejší šéfem Fotbalové asociace ČR

²³⁸ *Wagnerová: Soudce na večírku? V USA nemožné.* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/wagnerova-soudce-na-vecirku-v-usa-nemozne/>.

²³⁹ *Soudce Bureš poobědval s advokátem Pokorným. A proč to má vadit?* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/soudce-bures-poobedval-s-advokatem-pokornym-a-proc-to-nekomu-vadi/>.

²⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2017 - 183 ze dne 24. 5. 2017.

Miroslavem Peltou. Právě případ Peltova spolupracovníka byl totiž soudkyni Mašinové přidělen. Podle soudkyně Mašinové šlo o velmi blízký vztah, dostávala od fotbalového bosse opakovaně VIP lístky na fotbal, skipasy atd.²⁴¹

Kárné senáty také řešily veřejné projevy soudců na sociálních sítích. Jako případ uvádím soudce Miloše Zbránka, který byl potrestán důtkou za texty dehonestující uprchlíky a neziskové organizace, neboť dle Nejvyššího správního soudu sepsáním takového textu a jeho publikací narušil důstojnost funkce soudce.²⁴² Soudce se pokusil rozhodnutí zvrátit u Ústavního soudu, ten však stížnost zamítl s argumentací, že pro soudce platí přísnější metr i v literární a publikační činnosti.²⁴³ V reakci na takovéto případy vydala Soudcovská unie pravidla chování soudců na sociálních sítích²⁴⁴. Svoboda slova má totiž své limity. Evropský soud pro lidská práva judikoval, že přípustným omezením svobody slova jsou požadavky loajality a zdrženlivosti soudců při jejich veřejných projevech. Soudce by se tak měl při veřejných projevech vyvarovat hrubě jednostranným a přehnaně emotivním soudům, projev soudců by pak měl mít atribut noblesy.²⁴⁵ Soudce může být v soukromí sprostý a v jeho projevu se může vyskytovat řada předsudků, je to přeci jen člověk s lidskými vlastnostmi a neřestmi. Jakmile se ale vyjadřuje veřejně, měl by vystupovat tak, aby nepoškozoval obraz soudní moci jako celku.²⁴⁶

²⁴¹ Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2018 – 207, ze dne 30.5.2018.

²⁴² Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 11 Kss 6/2015 – 53, ze dne 6. 6. 2016.

²⁴³ *Soudce Miloš Zbránek neuspěl s odvoláním u Ústavního soudu* [online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/soudce-milos-zbranek-neuspel-s-odvolanim-u-ustavniho-soudu-12280/>.

²⁴⁴ *Etické meze působení soudce na sociálních sítích* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/843-eticke-meze-pusobeni-soudce-na-socialnich-sitich.html>.

²⁴⁵ *Soudci se musí na internetu krotit*. [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=17437>.

²⁴⁶ *Soudci se musí na internetu krotit*. [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=17437>.

De lege ferenda se také uvažuje o zavedení možnosti soudce přivydělat si sportem. Počítá s tím návrh zákona o soudech a soudcích. Povolené tzv. vedlejší činnosti ministerstvo navrhuje rozšířit o aktivní sportování.²⁴⁷

Na okraj zmíním také další problém justice v soukromé sféře, který se čas od času ve sdělovacích prostředcích objeví, a to alkoholismus. Karel Nešpor, psychiatr a primář mužského oddělení závislostí Psychiatrické léčebny Bohnice, uvádí že z této branže posuzoval spoustu osob z hlediska závislosti na alkoholu. Důvody jsou pro to podle něho dva, tím prvním je, že jde o velmi stresové povolání a dalším je jistá volnost a nedostatečná supervize.²⁴⁸ Pokud by soudce soudil pod vlivem alkoholu, je to pak důvodem pro kárné řízení.

I když zrovna soudce nenosí talár, je stále představitelem soudní moci a jsou na něj kladeny vysoké nároky nestrannosti, nezávislosti, odbornosti a neutrality, které musí dodržovat i mimo soudní síň. Myslím si však, že izolace soudce není řešením. Soudce má nadřazené postavení jak v soudní síni, tak k soudnímu aparátu a styky s advokáty a dalšími právníckými profesemi jsou tak žádoucí a nestrannost soudce nemohou nikterak ohrozit. Pomáhají mu jednak v prohlubování odborného rozhledu a také nazírat na problematiku i z pohledu jiných právníckých profesí, což by mu mělo pomoci „zůstat při zemi“ a nebýt odtržen od reality při rozhodování. Jsem proto přesvědčen, že koncepce, kdy soudce žije ve věži ze slonoviny, je nepřípustná.

²⁴⁷ *Soudci budou moci sportovat za peníze, důstojnost funkce to nenarušuje.* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/07/soudci-budou-moci-sportovat-za-penize-dustojnost-funkce-nenarusuje/>.

²⁴⁸ *Českou justici trápí alkohol, opilé soudce čeká kárná žaloba.* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ceskou-justici-trapi-alkohol-opile-soudce-ceka-karna-zaloba.A110704_111606_domaci_mku.

8 Exkurz do vybraných institutů problematiky v anglickém právním systému

Samotný princip nezávislosti soudní moci ve Velké Británii, který je považován za jeden ze základních ústavních principů, je stejně jako v našem právním řádu, zakotven již ve slibu soudce:²⁴⁹

„...I will do right to all manner of people after the laws and usages of this Realm without fear or favour, affection or ill will.“ ²⁵⁰

Princip nezávislosti je pak chráněn v několika dimenzích:

- Na ústavněprávní úrovni je proklamována nezávislost soudní moci na moci zákonodárné a výkonné.
- Až na výjimky týkající se věku a zdraví, soudci působící u High Court a výše nemohou být odvoláni z funkce bez souhlasu obou komor Parlamentu.
- Soudci jsou téměř kompletně imunní, pokud jde o risk, že budou žalováni nebo stíháni během výkonu své funkce.
- V roce 2006 začala fungovat Soudní jmenovací komise, což ukončilo fungování Lorda Chancellora jako hlavy soudní moci a jeho pravomoci jmenovat soudce.
- V roce 2007 bylo vytvořeno Ministerstvo spravedlnosti, které nese odpovědnost za soudy, věznice.
- Na královských soudech v trestním řízení v Anglii a ve Walesu, soudce samotný nerozhoduje o vině a trestu. Takové rozhodnutí je učiněno porotou, kde mimo jiné zasedají i registrovaní porotci, kteří jsou vybíráni náhodně.²⁵¹

Nejvyšší soud Spojeného Království vydal v roce 2019 metodiku pro soudce a osoby podílející se na rozhodování. Každý soudce podle jejich apelu má zdržet politických aktivit,

²⁴⁹ *Oaths* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/the-judiciary-the-government-and-the-constitution/oaths/>.

²⁵⁰ Volně přeloženo autorem práce jako: „Budu dbát práv všech lidí podle zákonů a zvyklostí tohoto království beze strachu nebo nežádoucí podpory, náklonnosti nebo nevráživosti.“

²⁵¹ *United Kingdom Supreme Court: Guide to Judicial Conduct (2019)* [online].[cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/guide-to-judicial-conduct.pdf>.

včetně účasti na politických demonstracích, které by mohly podkopat autoritu soudce a vytvořit domněnku zaujatosti v následujících kauzách. Soudci taktéž budou mít na paměti, že politické aktivity blízkých členů rodiny mohou zapříčinit obavu v konkrétním případě ohledně soudcovy nezávislosti²⁵², tento apel však vnímám jako poměrně přísný, neboť soudce nemůže být vždy schopen ovlivnit chování ostatních členů rodiny, popřípadě o takovém chování ani nemusí mít přehled.

Ve Velké Británii se však problematika nezávislosti soudní moci a správného a spravedlivého rozhodování často v akademických kruzích diskutuje spolu s tématem tzv. implicit bias a problémem tzv. soudní rozmanitosti.

Implicit bias můžeme definovat jako skrytou, v nás zakořeněnou zaujatost, která ovlivňuje naše porozumění, jednání a rozhodnutí. Implicit bias je vlastní každému z nás²⁵³, je aktivován nedobrovolně. Jedinec si vůbec nemusí být vědom, že v dané situaci vystupuje zaujatě.

Implicit bias se promítává také do rozhodování soudců, kdy zde může být nevědomě zaujaté rozhodování v neprospěch žen a menšin, popřípadě nerovnoměrně udělené tresty smrti v závislosti na rase pachatele. Byla provedena řada průzkumů, jako například ve Spojených státech amerických, kdy bylo zjištěno, že implicit bias ovlivňuje policistu v možnosti vystřelit na domnělého pachatele v závislosti na rase pachatele. Účastníci pokusu vědců dokázali, že pachatele černé pleti vnímají jako větší hrozbu a je pro ně jednodušší proti nim vystřelit, než například proti Hispáncům či bílým Američanům.

Dalším problémem je výběr soudců, kdy podle průzkumů osoby vybírající soudce projevují implicit bias v neprospěch žen a menšin při výběru nových soudců. Ve všech těchto případech vědci upozorňují, že soudci si daného zaměření a rasové či gender zaujatosti nemusí být vůbec vědomi. Boj s implicit bias u soudců je pak spojen především tím, že se s touto

²⁵² *United Kingdom Supreme Court: Guide to Judicial Conduct (2019)* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/guide-to-judicial-conduct.pdf>.

²⁵³ Zde přikládám odkaz na testy, kde si lze vyzkoušet míru vlastního implicit bias. <https://implicit.harvard.edu/implicit/takeatest.html>.

problematikou budou soudci seznamovat, neboť projevy implicit bias můžeme všichni sami zmírnit.²⁵⁴

Dalším tématem, který se diskutuje v souvislosti s nezávislostí a správným rozhodováním justice je požadavek, aby soudní moc reprezentovala zároveň i složení společnosti, tudíž aby v soudní moci byl i potřebný počet žen a zástupců menšin, nejen reprezentace všech ras, ale i například LGBTQ menšin. Příznivci této koncepce argumentují, že takovýto požadavek vychází z principu demokracie, neboť soudní moc má reflektovat složení společnosti, a kritizují, že soudci se často stávají jen „bílé bohaté muže z Oxbridge“. Dalším argumentem je fakt, že vyšší podíl žen na rozhodování by mohl změnit rozhodování soudů. Jako příklad se uvádí, že ženy nahlíží na děti jako na lidské bytosti, a ne pouze objekt jejich rodičů.²⁵⁵ Tato koncepce se ale setkává s řadou kritiků, kteří poznamenávají, že tyto myšlenky jsou velmi idealistické, generalizující, navíc odrazující některé vhodné uchazeče.²⁵⁶ Představme si vzdělanou ženu s výbornými předpoklady stát se soudkyní, ta však o tuto pozici již nebude stát, neboť bude chtít být jmenovaná na základě svých znalostí a zkušeností, a ne na základě svého pohlaví a pozitivní diskriminace. Dovolím si navíc poznamenat, že pestřejší složení soudu nemusí nutně znamenat lepší výkon soudnictví.

Stejně jako v našem právním řádu, i ve Velké Británii existuje bohatá judikatura k otázkám, co zapříčiňuje vyloučení soudce z rozhodování. Zajímavým případem je judikát *Helow v Secretary of State for the Home Department*, kde v řízení o deportaci Palestince bylo shledáno, že soudce, který rozhodoval, byl součástí židovské asociace, jejíž tiskoviny vyjadřovaly poměrně extremistické pohledy na Palestince. Navíc odebíral časopisy, kde se v minulosti vyskytovaly zaujaté články o problematice, kterou soudce rozhodoval. Otázkou tak bylo, zda je možné rozhodnutí daného soudce zrušit, nicméně soud dospěl k závěru, že nikoliv.

²⁵⁴ *Implicit bias* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://kirwaninstitute.osu.edu/wp-content/uploads/2015/05/2015-kirwan-implicit-bias.pdf>.

²⁵⁵ *Women in the Judiciary: Lady Hale gives the Fiona Woolf Lecture for the Women Lawyers' Division of the Law Society* [online]. 27.6.2014 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-140627.pdf>.

²⁵⁶ *Lord Sumption: Home Truths about Judicial Diversity: Bar Council Law Reform Lecture* [online]. 15.11.2012 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-121115-lord-sumption.pdf>.

Soudce je dle judikatury oprávněn číst zaujaté časopisy, a i přesto se dá očekávat, že poté bude nezáujatě rozhodovat v dané kauze.²⁵⁷

Pokud jde o korupční trestnou činnost spojenou se soudní mocí, těžištěm právní úpravy je zákon Bribery Act z roku 2010, který trestá korupční trestné činy. Zákon upravuje jak podplacení, přijetí úplatku, tak i neschopnost obchodních společností zabránit korupční činnosti. Pokud jde o tresty, jsou nastaveny tak, že za spáchání trestného činu podle tohoto zákona hrozí až 10letý trest odnětí svobody. Zákonodárce však zavedl možnost tresty kombinovat. Lze tudíž uložit spolu s trestem odnětí svobody i peněžitý trest, jehož maximální výše není stanovena. Navíc je možné zabránit majetku, a to podle Proceeds of Crime Act z roku 2002. Nestanovená maximální výše peněžitého trestu, i poměrně přísné rozmezí trestu odnětí svobody odůvodňují, proč se na Bribery Act nahlíží jako na „jeden z nepřísnejších protikorupčních zákonů na světě“.²⁵⁸

Nauka také řeší přítěžující okolnosti, povinně aplikovatelné jako například recidiva, trestný čin spáchaný po zaplacení kauce, a dále nepovinně aplikovatelné jako pokus skrýt důkazy nebo zbavit se důkazů. Úplatek soudci nemusí být předán, postačí fakt, že ho pachatel nabízel, nabídka úplatku navíc nemusí být explicitní. Soudce, který se nechá uplatit, také spáchá trestný čin. Toto zahrnuje požadování, souhlas s obdržením, nebo přijetí finanční nebo jiné výhody, což má za následek určité nesprávné chování pachatele nebo přijetí takové výhody jako odměny za protiprávní chování.

Prvním případem, který byl řešen podle tohoto zákona byla kauza, kde obviněným byl soudní úředník Munir Yakub Patel, který pomáhal pachatelům vyhnout se trestnímu stíhání. Pracoval na Redbridge Magistrates` Courts ve východním Londýně, kde pomohl asi 50 pachatelům vyhnout se trestnímu stíhání za dopravní kriminalitu, a to za sumu v hodnotě asi

²⁵⁷ *Helow v Secretary of State For The Home Department and Another*[2008] House of Lords, UKHL 62 (House of Lords).

²⁵⁸ Oddíl 11. Bribery Act 2010.

500 liber.²⁵⁹ Dalším známým případem je přijetí úplatku soudkyní Catherine Leaky na High Court v Glasgow, která přijala 3000 liber při rozhodování sporu.²⁶⁰

Průzkumy ukazují, že jedna čtvrtina lidí ve Velké Británii nemá důvěru v soudnictví²⁶¹ a zákonodárce se stejně jako v našem právním řádu snaží na tuto skutečnost reagovat poměrně přísnou trestní sazbou za korupční trestné činy v oblasti soudnictví. Právní úprava ochrany nezávislosti soudní moci ve Velké Británii je fragmentární. Pravdou je, že při studiu této problematiky v zahraničí bylo nejdiskutovanějším tématem v akademických kruzích a náplní seminářů právě tzv. implicit bias a rozmanitost soudů. I když je právní řád Velké Británie součástí anglosaského právního systému, došel jsem k závěru, že snaha zákonodárce trestat korupční trestnou činnost soudců je vedena podobnou ideou. Více se zde však diskutuje rozmanitost personálního složení soudů a průzkumy vědců o skryté zaujatosti soudců, o čemž rozsáhlejší diskuze v našem právním prostředí prozatím chybí.

²⁵⁹ *Court clerk becomes first person charged under Bribery Act* [online]. 31.8.2011 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2011/aug/31/court-clerk-charged-bribery-act>.

²⁶⁰ *Juror who took bribe jailed for six years*. [online]. 19.4.2018 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-glasgow-west-43823762>.

²⁶¹ *Survey shows one quarter of people in UK do not trust judiciary*. [online]. 7.8.2013 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.newlawjournal.co.uk/content/corruption-courts>.

9 Závěr

V mé diplomové práci jsem podrobil zkoumání trestněprávní ochranu nezávislého a nestranného výkonu soudnictví. Věnoval jsem se ústavněprávnímu zakotvení a ústavněprávním zárukám, jichž je celá řada. Obecně se dá říct, že právní úprava tíhne k většímu „odhalování“ a transparentnosti soudců, což je například patrné u jejich nové povinnosti podávat majetková přiznání.

Práce detailně analyzuje postavení soudce v trestním právu, který může vystupovat jednak jako pachatel a jednak jako předmět útoku. Podrobně se věnuji souvisejícím trestným činům, de lege ferenda navrhuji některé změny, například u trestného činu nepřímého úplatkářství zavést kvalifikovanou skutkovou podstatu, aby lépe reflektovala specifické postavení soudce jako osoby nadané mocenským prvkem.

Práce se věnovala zárukám nezávislosti a nestrannosti v trestním řádu, a to institutu vyloučení orgánů činných v trestním řízení postaveném na myšlence, že spravedlivě a nezištně nemůže rozhodovat soudce, u něhož lze mít pochybnost o jeho podjatosti. Důležitou zárukou nezávislosti a nestrannosti soudní moci je odpovědnost státu za chybné rozhodnutí soudců. Podrobným rozebráním oněch institutů jsem dospěl k názoru, že by soudce měl do jisté míry odpovídat za svá rozhodnutí, byť ne majetkoprávně. Mám za to, že vhodným opatřením by bylo zavedení systémového zveřejňování rozhodnutí soudů. Jsem přesvědčen, že informování veřejnosti je tím nejlepším způsobem kontroly a transparentnosti. Dle mého soudu by ono zveřejňování soudních rozhodnutí významně přispělo k naplnění principu legitimního očekávání. Práce neopomíná ani institut kárného řízení se soudci, včetně zakotvených prvků restorativní justice či principu odborného posouzení kárné odpovědnosti i z pohledu jiných právnických profesí.

Sundáním taláru ale soudce nepřestane být soudcem. Zákonodárce i judikatura stanoví soudci řadu omezení i v soukromém životě. Nejde pouze o tzv. vedlejší činnost soudců, ale například i o jejich styky s advokáty, státními zástupci, kteří vystupují v kauze rozhodovanou oním soudcem. Ztotožňuji se s názorem Nejvyššího správního soudu, a to že soudce disponuje lidskými vlastnostmi, není automatem na rozhodování a z logiky věci vyplývá udržování sociálních kontaktů, ať s osobami z blízkého okolí, se spolužáky či osobami, jež potkal při svém profesním rozvoji. Tyto osoby pak může kdykoli potkat jako stranu trestního řízení. Koncepci, kdy soudce žije ve věži ze slonoviny, odříznut od některých sociálních kontaktů, ale považuji za nepřijatelnou nejen z lidského hlediska, ale též z profesního,

kdy takové kontakty mohou přispět k rozvoji odbornosti či kritického myšlení soudce neustále se v průběhu života vyvíjejícího.

Závěrem se věnuji exkurzu do vybraných institutů výše zmíněné problematiky v britském právním řádu. Protikorupční legislativu představuje především Bribery Act z roku 2010, kde je otázka trestání velmi podobná české úpravě. Studium nezávislosti a správného rozhodování soudní moci je však často v akademických kruzích spojováno s institutem tzv. implicit bias, jakéhosi skrytého zaujetí. To se může projevit například u udílení druhů trestů v závislosti na rase pachatele. Dalším frekventovaným tématem je personální rozmanitost soudní moci a snaha, aby soudnictví více odráželo složení společnosti. Tudiž aby při soudním rozhodování přibýlo žen, menšin, rasových, LGBTQ a jiných, což by se dle příznivců tohoto modelu pozitivně odrazilo na rozhodování, které je doposud v rukou „bohatých mužů z Oxbridge“. Výraznější společenská diskuze o posledních dvou zmíněných tématech v našem právním prostředí prozatím chybí.

Diplomová práce se věnovala problémům spojených s postavením soudce, a to jeho postavením nejen v trestním právu. Práce není hlubokou sondou a ani podrobnou analýzou dané problematiky, neboť toto by nebylo rozsahem ani možné. Úkol, který jsem si vytyčil, tedy vytvoření náhledu na problémy spojené s postavením soudce, včetně exkurzu do britského právního řádu, byl splněn. Věřím, že mé poznatky a závěry mohou být zdrojem čerpání pro další diplomanty či jiné badatele v dané oblasti.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury:

1. **DRAŠTÍK, A., FENYK, J.** a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 256-257.
2. **DRAŠTÍK, A.; FREMR, R.; DURDÍK, T.; RŮŽIČKA, M.; SOTOLÁŘ, A.** a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 802.
3. **FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T.** a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 172.
4. **FRYŠTÁK, M., KUČHTA, J., PROVAZNÍK, J., ČEP, D.** Postavení úřední osoby v trestním právu. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 108.
5. **GERLOCH, A.; HŘEBEJK, J.; ZOUBEK, V.** Ústavní systém České republiky. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 211 s.
6. **GŘIVNA, T.,** a kol. Sbírka klauzurních prací z trestního práva hmotného a procesního. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 307-308.
7. **HENDRYCH, D., SVOBODA, C.** a kol.: Ústava České republiky. Komentář. Praha: C.H. Beck, 1997, s. 131.
8. **JELÍNEK, J. a kol.:** Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, 833-834 s.
9. **JELÍNEK, J. a kol.:** Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 489.
10. **PAVLÍČEK V. a kolektiv.** Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktuální vydání. Praha: Leges, 2015, 959 s.
11. **ŘÍHA, J.** Tabulky a schémata z obecné části trestního práva hmotného. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 32 s.
12. **SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. a kolektiv,** Soudnictví -historie, současnost a perspektivy, Eurolex Bohemia s.r.o., 2004, s.491-492.
13. **SUCHÁNEK, R., JIRÁSKOVÁ, V. et al.:** Ústava České republiky v praxi, Praha: Leges, 2009, 266 s.

14. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 1052.
15. ŠUSTOVÁ, J. Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu právnické profese. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 88.
16. WINTR, J. Principy českého ústavního práva. 4 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 118 s.
17. ZOULÍK, F.: Soudy a soudnictví. C.H. Beck, Praha 1995, s. 96-97.

Seznam odborných publikací:

1. ŠKOP, Martin. Vázanost soudců a nezávislost justice. In Česká justice - otázka správy a nezávislosti. 1. vyd. Praha: Transparency International Česká republika, 2010. s. 204.
2. *Women in the Judiciary: Lady Hale gives the Fiona Woolf Lecture for the Women Lawyers' Division of the Law Society* [online]. 27.6.2014 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-140627.pdf>.
3. *Lord Sumption: Home Truths about Judicial Diversity: Bar Council Law Reform Lecture* [online]. 15.11.2012 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-121115-lord-sumption.pdf>.
4. *Implicit bias* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://kirwaninstitute.osu.edu/wp-content/uploads/2015/05/2015-kirwan-implicit-bias.pdf>.

Seznam použitých právních předpisů:

1. Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
2. Všeobecná deklarace lidských práv
3. Listina základních práv a svobod
4. Zákon č. 6/ 2002 Sb., o soudech a soudcích
5. Zákon č. 150/ 2002 Sb., soudní řád správní
6. Zákon č.182/1993 Sb., o Ústavním soudu
7. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

8. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
9. Zákon č. 236/1995 Sb., zákon o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.
10. Ústava Spojených států amerických, článek III., oddíl 1.
11. Zákon č. 451/1991 Sb., lustrační zákon
12. Zákon č. 156/2002 Sb., zákona o střetu zájmů
13. Zákon č. 40/ 2009 Sb., trestní zákoník
14. Zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákoník
15. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
16. Zákon č. 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích
17. Zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím a nesprávným úředním postupem.
18. Zákona č. 7/2002 Sb., zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů
19. Bribery Act 2010
20. Proceeds of Crime Act 2002

Seznam použité judikatury:

1. Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 23/09 ze dne 15. 5. 2012 (N 101/65 SbNU 345; 245/2012 Sb.)
2. Nález sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010 (N 188/58 SbNU 663; 269/2010 Sb.).
3. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/99 ze dne 15. 9. 1999 (N 125/15 SbNU 191; 233/1999 Sb.).
4. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/99 ze dne 3. 7. 2000 (N 104/19 SbNU 3; 320/2000 Sb.).
5. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jako soudu kárného, sp. zn. 13 Kss 3/2017 - 77, ze dne 7. června 2017.
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, 11 Tdo 351/2017, 20.7.2017.

7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. 35 / 2014, sp. zn. 8 Tz 97/2012, ze dne 29.1.2013.
8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.9. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1127/2014.
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2016, sp. zn. 11 Tdo 1223/2015.
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.2.2017, sp. zn. 8 Tdo 148/2017.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5. 2003, sp. zn. 29 Odo 10/2003 (C 1955).
12. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 18.2.2015, sp. zn. 13 KSS 6/2014.
13. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5.12.2011, sp. zn. 11 KSS 8/2011
14. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5.1.2011, sp. zn. 11 KSS 2/2010.
15. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2017 - 183 ze dne 24. 5. 2017.
16. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 16 Kss 1/2018 – 207, ze dne 30.5.2018.
17. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 11 Kss 6/2015 – 53, ze dne 6. 6. 2016.
18. Helow v Secretary of State For The Home Department and Another [2008] House of Lords, UKHL 62 (House of Lords).

Seznam ostatních zdrojů:

1. *Soudce musí být rozhodný a zároveň uvážlivý* [online]. Praha: Media Network, 2014 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/09/ivana-svehlova-soudce-musi-byt-rozhodny-a-zaroven-uvazlivy/>.
2. *Postavení soudce, nezávislost a odpovědnost* [online]. ATLAS consulting, 2016 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/postaveni-soudce-nezavislost-a-odpovednost>.
3. Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.7/2017, ze dne 23.11.2017, č.j. 1002/2015-LO-SP, § 15.
4. *Korupci v justici majetková přiznání nezabrání, řekli zástupci soudů ve sněmovně* [online]. Praha: Media Network, 2016 [cit. 2019-08-16].
5. Analýza korupčních rozsudků: Chybí specialisté na posuzování korupce, nepřímé úplatkářství je obtížně prokazováno. <https://www.transparency.cz> [online]. Praha: Transparency International – Česká republika, 2013 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/analyza-korupcnich-rozsudku-chybi-specialiste-posuzovani-kor/>.

6. *Smrt soudce Studničky zůstává záhadou. Policie případ odložila.* [online]. 17.6.2013 [cit. 2019-09-06]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/smrt-soudce-studnicky-zustava-zahadou-police-pripad-odlozila_201306171055_sbartosova.
7. *Soudce Studnička nezemřel kvůli kauzám, které rozhodoval* [online]. 2012 [cit. 2019-09-06]. Dostupné z: <https://ostrava.rozhlas.cz/soudce-studnicka-nezemrel-kvuli-kauzam-ktere-rozhodoval-6996511>.
8. *Jiří Jelínek: Kauza Rath hned tak neskončí* [online]. [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/jiri-jelinek-kauza-rath-hned-tak-neskonci.A150817_115027_pozice-tema_lube.
9. *Rathův soudce Pacovský bude znovu řešit svou podjatost.* [online]. 17.4.2015 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vrchni-soud-vratil-soudci-rathovy-kauzy-rozhodnuti-o-podjato/r~639f96b2e51f11e494a20025900fea04/>.
10. *Jan Sváček: V trestním řízení by se mělo zabránit obstrukcím.* [online]. [cit. 2019-09-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/02/jan-svacek-v-trestnim-rizeni-by-se-melo-zabranit-obstrukcim/>.
11. *Rath přednášel námitku podjatosti již třetí den, soudce mu odebral slovo.* [online]. [cit. 2019-09-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/david-rath-krajsky-soud-namitka-podjatost-soudce-robert-pacovsky.A171025_103031_krimi_jkk.
12. <http://www.nssoud.cz/Karne-senaty/art/587?menu=292>
13. *Předsedkyně chomutovského soudu podala na ministerstvo žalobu, nesouhlasí s výtkou.* [online]. [cit. 2019-12-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/12/predsedkyne-chomutovskeho-soudu-podala-ministerstvo-zalobu-nesouhlasi-vytkou/>.
14. *Soudce Elischer dostal za účinkování v Nebezpečných vztazích výtku* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soudce-ivan-elischer-tv-barrandov-nebezpecne-vztahy-herec-vytka.A190123_140801_domaci_iri.
15. *Wagnerová: Soudce na večírku? V USA nemožné.* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/wagnerova-soudce-na-vecirku-v-usa-nemozne/>.
16. *Soudce Bureš poobědval s advokátem Pokorným. A proč to má vadit?* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/soudce-bures-poobedval-s-advokatem-pokornym-a-proc-to-nekomu-vadi/>.

17. *Soudce Miloš Zbránek neuspěl s odvoláním u Ústavního soudu* [online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/soudce-milos-zbranek-neuspel-s-odvolanim-u-ustavniho-soudu-12280/>.
18. *Etické meze působení soudce na sociálních sítích* [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/843-eticke-meze-pusobeni-soudce-na-socialnich-sitich.html>.
19. *Soudci se musí na internetu krotit*. [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=17437>.
20. *Soudci budou moci sportovat za peníze, důstojnost funkce to nenarušuje*. [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/07/soudci-budou-moci-sportovat-za-penize-dustojnost-funkce-nenarusuje/>.
21. *Českou justici trápí alkohol, opilé soudce čeká kárná žaloba*. [online]. [cit. 2020-01-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ceskou-justici-trapi-alkohol-opile-soudce-ceka-karna-zaloba.A110704_111606_domaci_mku.
22. *Oaths* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/the-judiciary-the-government-and-the-constitution/oaths/>.
23. *United Kingdom Supreme Court: Guide to Judicial Conduct (2019)* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/docs/guide-to-judicial-conduct.pdf>.
24. *Court clerk becomes first person charged under Bribery Act* [online]. 31.8.2011 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2011/aug/31/court-clerk-charged-bribery-act>.
25. *Juror who took bribe jailed for six years*. [online]. 19.4.2018 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-glasgow-west-43823762>.
26. *Survey shows one quarter of people in UK do not trust judiciary*. [online]. 7.8.2013 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: [https://www.newLawjournal.co.uk/content/corruption-courts](https://www.newlawjournal.co.uk/content/corruption-courts).

Trestněprávní ochrana nezávislého a nestranného výkonu soudnictví

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá trestněprávní ochranou nezávislého a nestranného výkonu soudnictví. I když těžištěm práce je trestněprávní problematika, považoval jsem za nutné se věnovat také ústavněprávnímu zakotvení nezávislosti a nestrannosti soudní moci v našem právním řádu. Stručně se proto věnuji ústavněprávním garancím nezávislosti a nestrannosti, jako je například hmotné zajištění soudců, výběr nových soudců, institutům nesedaditelnosti a nepřeložitelnosti soudce atd.

Soudce může vystupovat ve dvou základních rolích v trestním právu. První takovou rolí je soudce, který spáchal trestný čin v souvislosti s výkonem své funkce. Zaměřuji se v práci na trestné činy přijetí úplatku soudcem, zneužití pravomoci úřední osoby, maření úkolu úřední osoby z nedbalosti.

Na druhé straně se ale zákonodárce snaží trestat trestné činy zasahující do nezávislosti a nestrannosti soudní moci, kdy je útok namířen proti soudci. Takových trestných činů je celá řada, ať už jde o podplacení, nepřímé úplatkářství, zasahování do nezávislosti soudu, násilí proti úřední osobě atd. Ochranu soudní moci ale můžeme najít i v jiných ustanoveních trestního zákoníku, jako například u trestného činu vraždy nebo těžkého ublížení na zdraví. Pokud matka obviněného zavraždí soudce, bude potrestána vyšší trestní sazbou, neboť primárním subjektem je život soudce, ale je zde i sekundární objekt, kterým je výkon pravomoci konkrétního soudce.

Neopomím ani záruky nezávislosti a nestrannosti soudce v trestním řádu, kde se věnuji především institutu vyloučení orgánů činných v trestním řízení. Soudci rozhodují o právech a povinnostech osob, je proto nutné stanovit určitou formu kontroly výkonu soudnictví. Autor práce popisuje modely možné institucionální kontroly soudnictví, odpovědnost soudce za rozhodnutí a disciplinární odpovědnost a s tím spjaté kárné řízení se soudci.

Soudce je povinen zachovávat důstojnost soudnictví, i když zrovna nenosí talár. Zákon i judikatura stanoví soudci omezení v soukromé sféře. Ať už jde o tzv. vedlejší činnost soudce, tak například styky soudce s advokáty, státními zástupci, kteří vystupují v kauzách, které soudce projednává, například po ukončení pracovní doby u skleničky vína v restauraci.

V práci taktéž reflektuji fakt, že jsem akademický rok strávil studiem práva na univerzitě v Durhamu ve Velké Británii. V poslední kapitole se tak snažím o exkurz do výše uvedené problematiky v britském právním řádu. Bude-li práce uceleným náhledem na roli soudce nejen v trestním právu, bude její autor nadmíru spokojen.

Klíčová slova: nezávislost, nestrannost, trestněprávní ochrana soudnictví

Criminal protection of an unbiased and impartial court

Abstract

This thesis deals with the criminal protection of an unbiased and impartial court. Although the thesis deals mainly with issues in criminal law, I consider it necessary to address the independence and impartiality of the court under constitutional law. I also focus, at least briefly, on guarantees of independence and impartiality in our legal order, and how this intersects with selection of new judges, the financial security of judges, non-depositability and non-translatibility of the judge, and so forth.

A judge may have two roles in criminal law: a perpetrator and a subject the attack. The first role is the judge who commits the crime in connection with the performance of their office. I analyse the offences of Accepting Bribes, Abuse of Competence of Public Official and Negligent Obstruction of Duty of Public Official.

On the other hand, the legislator tries to punish crimes affecting the independence and impartiality of the judiciary when the attack is directed at the judge. There are several crimes, where the judge is the subject of the attack, whether it is Bribery, Indirect Corruption, or Interfering with Independence of Courts, Violence against Public Official etc. However, protection of the judiciary can also be found in other provisions of the Criminal Code, such as Murder or Grievous Bodily Harm. If the mother of the accused murders the judge, she would be punished with a higher penalty rate, because the primary object of such an offence would be the life of the judge, but the secondary object would be the exercise of the authority of a particular judge.

I also address the guarantees of the judge's independence and impartiality in the Code of Criminal Procedure of the Czech Republic, focusing specifically on the institute of the Exclusion of Authorities Involved in Criminal Proceedings. The judges decide on the rights and obligations of persons and it is therefore necessary to provide some form of control over the exercise of justice. I describe the models of possible institutional control of the judiciary, the judge's responsibility for decisions and disciplinary responsibility and the related disciplinary proceedings with judges.

The judge is obliged to maintain the dignity of the judiciary, even if he is not wearing a gown. The law and the case-law impose restrictions on judges even in the private sphere. This

imposes restrictions on judges even in the private sphere. This could include for example a judge's contact with lawyers outside of working hours.

My work also reflects the fact that I spent my academic year studying law at Durham University in the UK. In the last chapter I try to make an excursion into the above-mentioned issues in British law. If the work serves as a comprehensive view of the role of the judge not only in criminal law, the author of this work will be pleased.

Keywords: independence, impartiality, criminal protection of justice

